

LUNDS
UNIVERSITET

En växande skolsegregation

*En kvalitativ studie om Malmö stads arbete för att främja
en social utjämning i skolan*

Educational divide

*A qualitative study on the municipality's visions and
strategies to further educational equality in Malmö*

Celia Ahlqvist Boltes

SGEL36

VT – 16

Handledare: Lars-Olof Olander

Lunds universitet

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Abstract

Today the Swedish education system faces major challenges. This study deals with school segregation, and the broad topic is narrowed down through a qualitative study that intends to capture several dimensions of how the municipality in Malmö works to improve the conditions for a good and equal education. It also tries to highlight the ideological discussion of why this work is important for the city. The study is based on six interviews with people working within the municipal school policy field. The theoretical approach is the neoliberal entry of new public management in the public sector, theories of segregation, and Bourdieu's theories of symbolic resources of cultural and informational capital within the education system. The study shows that the school segregation in Malmö is large scale. The municipalization and the freedom to choose schools have made the municipal work against school segregation difficult. In reality, municipalities do not have much to put against the market force, but through aggressive resource allocation and elaborated localization strategies within the planning processes, the City of Malmö hopes to affect the school field in the desired direction. The school itself is an institution that intends to shape democratic citizens and at the same time be a gateway to the labour market. A social mix in the pupil composition is crucial to widen every student's opportunity to be able to take bigger part of the society. The work against school segregation is therefore described as a key question of the development for the city as a whole.

Keywords: School segregation, municipalization, equivalency, freedom of choice, resource allocation.

Number of words: 17 809

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställning.....	2
3. Avgränsning	2
4. Bakgrund och tidigare forskning	3
4.1 Striden om likvärdighetsbegreppet och kommunaliseringen av skolan	3
4.2 Malmös skolpolitiska omvandling	5
4.3 Segregation och skolsegregation i Malmö	5
5. Teori	7
5.1 Nyliberalism.....	7
5.2 New public management och pseudokvantiteter.....	8
5.3 Demokrati och individualism	9
5.4 Segregation.....	10
5.5 Utbildningskapital	11
6. Metod.....	12
6.1 Urvalsprocessen	13
6.2 Etiska överväganden	14
6.3 Intervjupersoner	14
6.4 Insamling och bearbetning av material	15
6.5 Förförståelse och förkunskap	17
7. Analys/Resultat	17
7.1 Fokus på resultat – men hur ska det tydas?.....	17
7.2 Boendesegregation och skolsegregation i Malmö.....	18
7.3 Föräldrarnas makt, social snedrekrytering och kamrateffekt	22
7.4 Utmaningar på Malmös skolfront	24
7.5 Styra kommuner i rätt riktning.....	26
7.6 Centraliseringens värde för Malmös skolutveckling.....	27
7.7 Riktlinjer i Malmös skolpolitik	30
7.8 Resursfördelning för ett socialt utjämmande.....	31
7.9 Rörelsefrämjande insatser	34
7.10 En likvärdig skola?.....	37
7.11 En likvärdig skola i Malmö?.....	38
7.12 Hur prioriterar Malmö stad?.....	39
7.13 Skolans funktion och vikten av att mötas.....	42
7.14 Kommunaliseringen – hiss eller diss?.....	44
8. Slutsats.....	46
9. Vidare forskning.....	47
Referenser.....	49
Litteratur.....	49
Internetreferenser	50
Muntliga referenser	51
Bilagor	52
Bilaga 1. Intervjuguide: Henrik.....	52
Bilaga 2. Intervjuguide: Kristian.....	53
Bilaga 3. Intervjuguide: Sofia	54
Bilaga 4. Intervjuguide: José & Maria	55
Bilaga 5. Intervjuguide: Anders	56
Bilaga 6. Intervjuguide: Karin.....	57

1. Inledning

Den svenska skolan har förändrats markant under de senaste decennierna. Kommunaliseringen och valfrihetsreformerna som genomfördes i början av 1990-talet har påverkat och omstrukturerat utbildningssystemet, och det har skett en tydlig förskjutning i synen på hur likvärdighet ska uppnås. Kritiken mot hur reformerna påverkat skolan och gynnat privilegierade samhällsgrupper blir allt starkare. Forskning visar att föräldrars utbildningsnivå är det mest avgörande för att en elev ska nå framgångar i skolan, och idag är skolegregationen ett av många växande problem inom det svenska utbildningssystemet. Skolegregationen ger negativa effekter för samhället som helhet, delvis för att den begränsar den naturliga rörelsen för människor i staden, men också för att det försvårar möten mellan olika socioekonomiska klasser inom våra samhälleliga institutioner. Jag menar att staten och kommunerna har ett ansvar i att verka för social utjämning och främja kunskapsutveckling för alla människor oavsett socioekonomisk tillhörighet. Det finns en uttalad politisk vilja i Sverige att arbeta emot den växande skolegregationen men trots detta tycks det finnas krafter som låter fenomenet fortlöpa. Det finns ett värde i att synliggöra den komplexa roll som kommuner har när det kommer till arbetet med att minska skolegregationen. Det finns inga enkla lösningar då kommunen aldrig kan frånsäga sig sitt lagstadgade ansvar för skolverksamheten samtidigt som de ska konkurrera på ett utbildningsfält som är synnerligen marknadsstyrkt. Genom att undersöka hur Malmö stad arbetar mot den växande skolegregationen önskar jag få en djupare förståelse för hur det planeringsstrategiska arbetet fungerar i praktiken, men även vilka mekanismer som påverkar detta arbete.

2. Syfte och frågeställning

Denna studie avser att fånga flera dimensioner av Malmö stads arbete mot skolegregation. Syftet är att genom kvalitativa intervjuer med personer med olika uppdrag som rör skolsituationen få en djupare förståelse för hur skolegregationen i Malmö ser ut, vilka kommunala insatser som strävar efter att motverka skolegregationen, samt belysa en större ideologisk diskussion kring varför detta arbete är viktigt för staden. Följande frågeställningar har formulerats:

- Hur ser skolegregationen ut i Malmö idag?
- Hur arbetar Malmö stad för att motverka skolegregationen och göra skolan mer likvärdig? Vilka visioner, strategier och mål finns?
- Varför är detta planeringsstrategiska arbete viktigt för Malmö?

3. Avgränsning

Skolegregation kan enkelt beskrivas som ett åtskiljande mellan olika elevgrupper, koncentrerade utifrån klass, kön och etnicitet i olika skolor och klasser (Malmökommissionen, 2012, s. 28). Efter kommunaliseringen ökade kommunernas inflytande, och idag kan varje kommun själv bestämma hur de vill arbeta mot skolegregation och uppnå de statliga riktlinjerna om likvärdighet i skolan. Malmö är en spännande kommun att studera eftersom den nyligen genomgått en stor omorganisering gällande skolans styrning, men även på grund av att staden var en ankomstkommun för många nyanlända under hösten 2015. Malmö tog emot många barn i skolåldern, och kommunens arbete för att minska skolegregationen kan därför bli än mer intressant. Studien är specifikt inriktad på Malmös förskolor och grundskolor. Denna avgränsning blev naturlig eftersom de tillsammans ligger under grundskoleförvaltningen, något som innebär att de arbetar utifrån samma regler och riktlinjer. Att även undersöka Malmös gymnasie- och vuxenutbildningar skulle förvisso varit av värde, men det skulle också minska möjligheterna till fördjupning. På grund av Malmös geografiska läge, sin unika befolkningssammansättning och den nyligen genomförda omorganiseringen är det min förhoppning att studien kan bidra med ny, grundläggande och betydelsefull kunskap om skolegregation.

4. Bakgrund och tidigare forskning

I kapitlet behandlas den historiska bakgrunden till skolans utformning samt tidigare forskning om skolegregation i Malmö.

4.1 Striden om likvärdighetsbegreppet och kommunaliseringen av skolan

Under 1970-talet blossade debatten om den statligt styrda skolan upp ordentligt. Centralstyrningen betraktades av många som ineffektiv, odemokratisk och svårpåverkad och många önskade därför att kommunerna skulle få större beslutsmyndighet. Samtidigt fanns det kritiska röster som betonade likvärdighetens värde inom den svenska utbildningen, någonting som skulle kunna urholkas om kommunerna styrde sina skolor alltför olika (Quennerstedt, 2012, s. 53). Grundskolereformen hade införts 1962 i syfte att verka för en mer rättvis social utjämning, och det fanns därför en stark tilltro till det jämlikhets- och likvärdighetstänk som genomsyrade den svenska skolan (Larsson & Westberg, 2011, s. 298). Argumenten för en kommunalisering av skolan mötte därför stark kritik. Om kommunerna valde att organisera skolorna på skilda sätt, hur skulle då jämlikhets- och likvärdighetsprinciperna kunna upprätthållas? Många ansåg att en likvärdig utbildning inte kunde vara för olik, och därför krävdes nationella riktlinjer för skolsystemets uppbyggnad (Quennerstedt, 2012, s. 53ff).

I linje med nyliberalismens uppsving tog debatten om ett decentraliserande av skolan ny fart på 1980-talet. I budgetpropositionen 1986 deklarerades en utredning som skulle studera maktfördelningen mellan stat och kommun och hur skolans styrsystem skulle kunna omformas. Huvudfrågan var huruvida decentraliseringen skulle äventyra de nationella riktlinjerna kring likvärdighet. Författarna till utredningen skulle senare komma att beskriva denna avvägning som en av skolpolitikens viktigaste och svåraste frågor. Skolan kom att utvecklas genom att gå från en mer kollektivt inriktad skola till en mer individorienterad. Utgångspunkten att varje individ skulle ha ett betydande egenansvar stöttades upp med ord som valfrihet och kvalitet och genomsyrade hela den svenska samhällsomvandlingen under denna period. En betydande styrförändring kom att äga rum inom utbildningsområdet trots att den komplexa frågan om likvärdighet inte hade fått något tydligt svar. Argumentet blev nu att valfrihet var synonymt med likvärdighet. Valfrihet bygger på att tillmötesgå människors olika

behov, något som gjorde att ett skolsystem byggt för kollektivet inte längre ansågs vara det mest eftersträvansvärda. Synen på att olikheter mellan kommuner och skolor skulle vara någonting negativt förändrades i takt med att de nyliberala tankarna om individuell valfrihet lyckades ta greppet om den svenska socialpolitiken. Likvärdigheten inom den svenska utbildningen fick nya symboliska värden och skulle nu utgå från varje individs möjligheter och förutsättningar att utvecklas snarare än att arbeta för en kollektiv utjämning av samhällsklasser (Quennerstedt, 2012, s. 55f).

Maktförskjutningen från en statligt styrd skola till en kommunalt styrd skola klubbades igenom 1991. Riksdagen och regeringen har idag fortfarande huvudansvaret för att utforma nationella mål och riktlinjer, formulera styrdokument såsom läroplaner och kursplaner, ge ekonomiskt stöd och utvärdera huruvida de nationella målen uppfylls (Quennerstedt, 2012, s. 57ff). I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (2015) har skolans värdegrund och uppdrag definierats. Här står det bland annat att en likvärdig utbildning innebär att undervisningen ska anpassas till varje individs förutsättningar och ta avstamp i elevernas bakgrund, språkkompetens och tidigare erfarenheter. En likvärdig utbildning betyder således inte att undervisningen ska utformas på samma sätt eller att resurserna inom skolan ska fördelas jämnt, istället ska varje individs behov tillgodoses (Skolverket, 2015). Kommunerna har tillsammans med de andra fristående aktörerna inom skolan det gemensamma ansvaret för att planera, organisera och finansiera skolverksamheterna. Dessa aktörer väljer själva hur de vill utforma utbildningsfältet i form av antal skolor, hur många lärare det ska finnas per elev och hur många elever det ska gå i varje klass. Hur själva undervisningen bedrivs ligger inte på kommunens bord, men de har ett grundläggande ansvar att ge skolorna rätt förutsättningar för att bedriva en undervisning som uppfyller de statliga kraven på likvärdig utbildning. Det centrala arbetet är därför kvalitetsarbete, alltså den utvärdering, granskning och den resursfördelning som de arbetar med i strävan efter likvärdighet (Quennerstedt, 2012 s. 60).

Likvärdighetsprincipen har förändrats de senaste 20 åren. Kritiska röster menar att det är omöjligt att mäta huruvida de svenska skolorna uppfyller kraven på kvalitet och likvärdighet genom att titta på hur eleverna blir bemötta och kompenserade utifrån sina olika förutsättningar. De empiriska undersökningar som utger sig för att studera

likvärdighet har uteslutande blivit en fråga om skolornas måluppfyllelse, det vill säga elevernas studieprestationer. Således finns det en risk att det sätts ett likhetstecken mellan likvärdighet och lika resultat (Böhlmark & Holmlund, 2011, s. 6).

4.2 Malmö skolpolitiska omvandling

Nedläggningen av Rosengårdsskolans högstadium ses av många som den verkliga vändpunkten för Malmö stads skolpolitiska omvandling. Det hade länge varit uppenbart att skolan hade stora svårigheter med att få eleverna att nå målen och under 2013 var det endast tre av tio elever som gick ut med betyg som gav dem gymnasiekompetens. Efter decennier av uppmärksamhet och växande kritik valde kommunen till slut att lägga ner högstadieverksamheten (Sydsvenskan, 2013). Samma år genomfördes en stor omorganisering av kommunens styre i syfte att bemöta de försämrade resultat som kunnat utläsas på Malmö skolor. Tidigare hade de tio stadsdelsförvaltningarna själva ansvarat för skolverksamheterna, men efter Skolinspektionens tillsyn av Malmö insåg politikerna att det skulle krävas stora krafttag för att komma tillrätta med den nedåtgående spiralen. Resultatet blev att skolverksamheterna lyftes ur stadsdelsförvaltningarna för att istället centraliserades till tre skolförvaltningar, samtidigt som de tio stadsdelsförvaltningarna ombildades till fem stadsområden (Malmö stad, 2013). Grundskoleförvaltningen ansvarar idag för den kommunala grundskoleverksamheten, grundsärskolan, förskoleklasserna och fritidshemmet. De har även ett ansvar för elevernas hälsa, modersmålsundervisning, samt för att fånga upp elever som har ett särskilt behov av stöd i skolan (Malmö stad, 2016a). Utifrån Skolverkets riktlinjer arbetar förvaltningen även med systematiskt kvalitetsarbete. Detta arbete innebär en strukturerad uppföljning av elevernas resultat för att säkerhetsställa likvärdigheten i utbildningen inom kommunen (Malmö stad, 2016b).

4.3 Segregation och skolsegregation i Malmö

I doktorsavhandlingen *Segregation, Education and space – a case study of Malmö* (2008) behandlar Rickard Persson den växande rumsliga segregationen kopplat till den ökade sociala polariseringen i Malmö. Persson menar att uppdelningen av människor med olika utbildningsnivåer och därmed olika typer av symboliska kapital

är en underskattad segregationsproblematik i staden. Kontentan är att utbildningsnivån reglerar socioekonomiska förutsättningar, men att detta har hamnat i skuggan av diskussionen kring den etniska bostadssegregationen. Hans generella utgångspunkt betonar vikten av att diskutera segregation över ett bredare spektrum där alla sociala klasser och geografiska områden inkluderas, inte endast de underprivilegierade (s. 8f).

Henrik Fahlbeck har i studien *Leder frihet att välja skola till skolsegregation?* (2013) undersökt elevsammansättningen på ett antal av de kommunala och fristående grundskolorna i Malmö under tioårsperioden 2002-2012. De undersökta grundskolorna har under tidsperioden fått en ökad utjämning av elever med utländsk bakgrund i jämförelse med tidigare, någonting som Fahlbeck menar är positivt eftersom det kan generera en viktig förståelse för kulturella olikheter. En mer oroväckande utveckling är den allt tydligare uppdelningen av sociala samhällsklasser i Malmös grundskolor. De socioekonomisk starka grupperna med föräldrar som har en hög utbildningsnivå tenderar att samlas vid specifika skolor, samtidigt som de med sämre socioekonomiska förutsättningar koncentreras till andra skolor. Resultatet av denna uppdelning är att de redan starka skolorna har befäst sin dominerande position, samtidigt som de redan lågpresterande skolornas meritvärden har blivit allt sämre. Han argumenterar för att skolsegregationen snarare är en klassfråga än en fråga om etnisk tillhörighet, även om de båda variablerna ofta samvarierar (s. 41f).

Under 2012 tog Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö fram ett diskussionsunderlag för skolrelaterade klyftor i staden. I rapporten *Skolan och staden* (2012) konstateras det att Malmö är en av de mest mångkulturella kommunerna i hela landet då ungefär hälften av alla barn i åldrarna 7 till 15 år har utländsk bakgrund. Malmö är en stad som får ta emot många nyanlända, och detta drar isär skolornas resultatnivåer, men det uppmärksammas också att Malmös skolor gör för lite för att påverka de nyanlända elevernas sociokulturella situation. Malmökommissionen argumenterar för att en mer likvärdig skola, högre betyg, trivsel och kulturellt erkännande har en direkt koppling till elevers ökade fysiska och mentala hälsa (s. 6, 14). När kommissionen släppte sin slutrapport 2013 fick den ett starkt genomslag för de planeringspolitiska visionerna i Malmö stad. Kommissionen behandlade skolsegregationens negativa effekter och kom med en rad åtgärdsförslag för att

minska den växande skolegregationen i Malmö. I kommissionen står det att målet är att ”*Elevsammansättningen i Malmös skolor ska vara integrerad med avseende på socioekonomiska, etniska, könsmässiga och prestationsmässiga kategorier*” (s. 96). Vidare har två förslag på åtgärder formulerats:

Åtgärd 2.1.7.1 – Inrätta, finansiera och förlägg attraktiva profiler till skolor i de mest utsatta områdena för att attrahera elever från hela staden.

Åtgärd 2.1.7.2 – Se över konsekvenserna av de nyplanerade skolornas lokalisering samt överväg en ny struktur för grundskolornas organisering i Malmö.

Malmökommissionen, 2013, s. 96.

Den tidigare forskning som gjorts på området hjälper till att förklara hur skolegregationen ser ut i Malmö idag. Omorganiseringen av Malmö stads skolverksamheter har resulterat i ett nytt sätt att hantera skolfrågor. Denna uppsats är tänkt att bygga vidare på tidigare forskning och synliggöra planeringspolitiska strategier och visioner om hur skolegregationen i staden kan minska.

5. Teori

Kapitlet behandlar teorier som haft inflytande på skolsystemets omvandling. Nyliberalism som ideologi, de inneboende motsättningarna mellan demokrati och marknad, samt det ekonomiska effektivitetstänk som nyliberalismen frambringat inom skolans värld är centrala delar. Vidare diskuteras segregation och Bourdieus kapitalteorier utifrån ett utbildningssociologiskt perspektiv.

5.1 Nyliberalism

I boken *Medborgardemokratin och eliterna* (2001) diskuterar statsvetaren Lennart Lundquist de två ledande idésystem som karakteriserar den moderna västvärlden. Det första handlar om politisk demokrati och det andra om den fria marknadskraften. Idag har marknadsidéerna omvandlats till det ideologiska begreppet nyliberalism. Det finns en stor mängd skolor representerade i det nyliberala tänkandet, men det finns viktiga huvuddrag som är ideologiskt genomgående. Nyliberalismen har ett individualistiskt grundideal som går före gemensamma och kollektiva behov. Det direkta

huvudinstrumentet för den ekonomiska och materiella värdefördelningen regleras av marknadskraften som ska vara tillämpningsbar på alla samhällssystem. En annan utgångspunkt är den rationalitet som genomsyrar förväntade beslutsmodeller, något som vanligtvis framhävs inom ekonomiska discipliner. Lundquist menar att det finns en komplicerad relation mellan nyliberalism och demokrati där den privata äganderätten och det kapitalistiska marknadssystemet kan utgöra ett allvarligt hot mot centrala demokratiska värden såsom jämlikhet, rättvisa och solidaritet. Den ideologiska utgångspunkten är marknaden snarare än det demokratiska systemet, och av denna anledning blir också marknad och välfärdsstat direkta motpoler. Idag har det nyliberala systemtänkandet kanaliserats ut i offentliga styrsystem som stat och kommun, även om frivilliga överenskommelser inom det sociala systemet kan fungera som ett komplement till marknaden.

5.2 New public management och pseudokvantiteter

Det nyliberala inträdandet i Sveriges offentliga styrsystem kan sammanfattas som New Public Management (NPM). NPM bygger på effektivitet och kvalitetssäkring där syftet är att marknadskraften ska verka för en konkurrens som på sikt förbättrar de erbjudna tjänsterna. Genom en målstyrd och konkurrensutsatt offentlig sektor kan kvaliteten öka samtidigt som oseriösa aktörer per automatik sorteras bort. NPM innebär att den offentliga sektorn lånar idéer av moderna företag och deras metoder att styra sina vinstdrivande organisationer. Här är målstyrning ett av verktygen för att uppnå goda resultat. Inom den offentliga sektorn betyder detta att politikerna sätter målen så att förvaltningarna ska inrikta sig på att vara handlingskraftiga i sitt arbete för att uppnå dessa. Genom att tydligt separera politiken från förvaltningarna kan de företagiseras och därmed effektiviseras (Almqvist, 2006).

I boken *Hets! – En bok om skolan* (2011) problematiserar idéhistorikern Sven-Eric Liedman NPM som styrsystem i den offentliga sektorn. Han menar att de nyliberala idéerna har format ett kontrollsystem som sätter större maktmedel i händerna på politiker och tjänstepersoner i chefspositioner. Effektiviteten har blivit det största värdet, men det kan ifrågasättas om människor och mänskliga handlingar kan underkastas samma ekonomiska kalkyler som produkter inom näringslivet. Resultatet av NPM har enligt honom blivit pseudokvantiteter, någonting som blivit ett

avgörande redskap för disciplineringen av människor som arbetar både inom privat och offentlig sektor. Pseudokvantiteter kan beskrivas som den kvantifiering som ska representera det som med ett vagt begrepp kallas kvalitet. Pseudokvantiteter är låtsasvärden som gör snabba jämförelser möjliga i svåröverblickade områden. De används framförallt i kvalitetssäkringar, utvärderingar och rankingar, och de genomsyrar idag alla typer av institutioner. Liedmans kritik ligger i den genomgående acceptans för att pseudokvantiteter blivit en erkänd teknik inom alla politiska läger eftersom den uppfattas som neutral och ekonomiskt effektiv. Pseudokvantiteter har kvantitetens alla yttre kännetecken men saknar dess mest avgörande egenskap, att exakt beskriva ett objekts egenskap eller relation mellan objekt. Siffran ger istället en illusion om att det ojämförbara med enkelhet kan jämföras. Ett exempel på pseudokvantiteter är betyg i skolan, där en siffra avses representera en kunskapsnivå. Samtidigt är det en självklarhet att alla elever med samma betyg inte besitter exakt samma kunskap.

5.3 Demokrati och individualism

Ett exempel på en arena där de demokratiska och marknadsstyrda värderingarna brottas är skolan. Detta samhällsfält har öppnats upp och liberaliserats i syfte att låta marknaden generera ett kvalitetsuppsving, samtidigt som de demokratiska grundvärderingarna ska upprätthållas. Marianne Dovemark är pedagog och diskuterar skolans demokratiska grundfunktion i boken *Ansvar – Flexibilitet – Valfrihet* (2004). Hon menar att i retoriken så strävar utbildningssystemet efter jämlikhet och lika möjlighet för alla elever, men i praktiken ska utbildningsystemet slussa ut arbetskraft inom olika områden i samhället. Resultatet är att det uppstår en inneboende konkurrens inom skolans värld, något som i sin tur kan skapa frågor kring skolans verkliga demokratiska grundvärderingar. Hon refererar till skolan som å ena sidan ett frihetsprojekt för individen och å andra sidan en disciplinerande och selekterande institution. I ett kapitalistiskt samhälle har skolan formats till att utföra två kontrasterande uppdrag: (1) kapitalismens och (2) demokratins uppdrag (Dovemark, 2004, s. 20).

Statsvetaren Hanna Kjellgren (2012) har studerat utvecklingen av de svenska läroplanerna i jämförelse med den politiska utvecklingen av utbildningssystemet. Hon

menar att de nyliberala värderingar som kanaliseras ut i de offentliga styrsystemen i Sverige har fått ett starkt genomslag inom den svenska skolpolitiken. Värdegrundsformuleringen har därför gått från att vara kollektivistisk, med syfte att gynna den gemensamma samhällsutvecklingen, till att vara individualistisk med fokus på valfrihet och konkurrens.

5.4 Segregation

Segregationsbegreppet används för att beteckna ett åtskiljande av människor och är ofta sammankopplat med rumslig uppdelning. Segregation är ett upprätthållande och bekräftande av hierarkiska strukturer mellan åtminstone två grupper i samhället. Detta innebär att en ickehierarkisk uppdelning mellan människor inte är samma sak som segregation, utan att begreppet belyser maktrelationer med ett tydligt över- och underifrånperspektiv. Segregationen kan bli problematisk då den genererar en samhällssyn där vissa samhällsgrupper inte blir fullt erkända som likvärdiga samhällsmedborgare. Segregation skapar och upprätthåller ett förfrämmande av andra samhällsgrupper, något som på sikt skapar hotbilder mellan människor (Franzén, 2001, s. 28ff). Segregationen i sig är inte definitionen av problemet, utan det är de krafter som skapar segregationen som är farliga för ett samhälle. Social segregation är de dominanta samhällsgruppernas asymmetriska behov av att upprätthålla ett socialt avstånd genom att skapa spatial distans till icke-dominerande samhällsgrupper (Persson, 2008, s. 12). Boendesegregation innebär således att olika grupper av människor bor med geografisk avskildhet från varandra. På motsvarande sätt kan skolsegregation definieras, eftersom elevgrupper med olika socioekonomiska förutsättningar koncentreras till olika skolor i staden (Malmökommissionen, 2013, s. 95).

Bostadens läge kommer att i stor utsträckning bestämma barns interaktion- och socialiseringsrum. Den sekundära socialiseringsprocess som sker inom och utom samhällets institutioner utspelar sig med bostaden som geografiskt centrum, och bostadens läge kommer oftast att avgöra vid vilket daghem, i vilken skola, och inom vilka eventuella föreningar man verkar. Med en markerad socio-kulturell skillnad mellan boende i olika delar av en ort innebär detta också att rambetingelserna för socialiseringsprocesserna kommer att variera.

Andersson, 2001, s. 140

I en segregerad stad är befolkningsgrupper ojämnt rumsligt fördelade mellan bostadsområden. Detta innebär att olika områdens möjligheter och förutsättningar kan se annorlunda ut och att det sociala klimatet skiljer sig åt. Det sociala klimatet kan exempelvis handla om grannsämja, umgängesmönster och dominerande normer inom ett område. Vissa områden har en mer fördelaktig social miljö än andra, framförallt när det kommer till människors möjlighet att knyta kontakter som på sikt kan främja deras chanser till god utbildning eller arbete (Andersson, 2001, s. 140).

5.5 Utbildningskapital

Donald Broady (1998) argumenterar för att Bourdieus kapitalbegrepp är ett viktigt utbildningssociologiskt verktyg för att förstå hur samhällsgrupper utnyttjar utbildningssystemet för att befästa maktpositioner. Begreppet kapital definieras som symboliska och materiella tillgångar, något som blir fullt erkänt när det tillskrivs värden inom specifika sammanhang. Utbildningskapital kan beskrivas som symboliska tillgångar kopplade till utbildningssystemet. Detta kapital kan vara både nedärvt och förvärvat, och reglerar i hög grad de prestationer som en person förväntas uppnå inom skolan (Broady, 1998, s. 3).

I studien *Utbildningskapital – Hur det alstras och förmedlas* (2009) diskuterar pedagogen Ida Lidegran hur olika sociala gruppers utbildningsstrategier är starkt sammankopplade med var i det sociala rummet de befinner sig. Att elever har utbildningskapital innebär således att de har en grundförutsättning att satsa på utbildning då de ingår i social krets, ofta med föräldrarna, som uppmuntrar till detta. Utbildningsstrategier syftar till att befästa eller förbättra en persons sociala position, men de handlar lika mycket om att motverka att andra sociala grupper flyttar fram sina positioner. Varje persons utbildningshorisont bygger på vilka resurser hon har tillgång till och vilka värden dessa tillskrivs i specifika utbildningssammanhang. Föreställningarna om vad som anses möjligt för varje person grundar sig ofta i varje individs socioekonomiska förutsättningar, kön och geografiska utbildningsplats. För vissa grundskoleelever är en akademisk vidareutbildning en självklarhet, för andra är den valmöjligheten så pass långt bort att det inte ens ses som ett alternativ på utbildningshorisonten (s. 40f).

Pedagogen Charlotte Skawonius har skrivit avhandlingen *Att välja eller hamna – praktiska sinnet, familjers val och elevers spridning på grundskolor* (2005). Studien visar att föräldrars utbildningskapital tillsammans med familjers samlade symboliska kapital är det mest avgörande för hur elever fördelas mellan skolor. Skawonius menar att denna uppdelning kan få betydande konsekvenser för de med låga kapitaltillgångar, eftersom deras framtidsutsikter försämras när de koncentreras till skolor med sämre kvalitet på utbildningen. Öppnandet för möjligheterna att välja skola har därför gjort skolan till en system som i sig själv producerar vinnare och förlorare (Skawonius, 2005).

6. Metod

Denna uppsats syftar till att belysa Malmö stads arbete mot skolsegregation, genom att undersöka olika aktörers erfarenheter och tolkningar av fenomenet. Kvalitativa metoder kan belysa och ge förståelse för sociala interaktioner och vad samhällsliga fenomen betyder i de sammanhang där de skapas (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 13). Genom en kvalitativ intervjustudie kan djupgående reflektioner kring och problematiseringar av Malmö stads arbete synliggöras. I studien kombineras strategiska dokument från Malmö stad med djupintervjuer samt rapporter från berörda myndigheter. Syftet med detta är att fånga in de personliga reflektionerna av dem som arbetar med dessa frågor, och underbygga deras uttalanden med Malmö stads egna formulerade mål. Strategiska dokument innehåller ofta svåruppnåeliga mål, och det kan lätt bli tom retorik. De låter vackra och är svåra att ifrågasätta, men problemet är ofta att verkligheten ser annorlunda ut. Av denna anledning kan den kvalitativa intervjun undersöka hur det faktiska arbetet utförs och hitta de eventuella motgångar arbetet stöter på i praktiken. Vidare kan därför en bättre förståelse för hur kommuner arbetar mot skolsegregation uppnås och ytterligare problematiseras.

Att peka på kvantitativa data för att påvisa skolsegregation är ett effektivt sätt att belysa förändrade mönster hos eleverna och på så vis tydliggöra ett strukturellt samhällsproblem. Det kan exempelvis handla om genomsnittliga meritvärden, utplacering av nyanlända elever, hur stor andel av föräldrarna som har akademisk utbildning, lärartäthet och variationer mellan enskilda skolor. Det finns tidigare

kvantitativa studier som visar en utbredd skolsegregation i Malmö. Som ett komplement till kvantitativa data kan kvalitativa studier belysa mer djupgående reflektioner kring fenomenet. I denna studie blir därför historier, erfarenheter och reflektioner från de olika aktörerna inom Malmö stad viktiga.

Denna studie av Malmö stads arbete mot skolsegregation är ett exempel på hur kommuner kan arbeta mot fenomenet. En fallstudie är en effektiv metod för att systematiskt studera en företeelse. På så vis kan ett fenomen sättas in i en samhällelig kontext och ett större samspel mellan viktiga faktorer som kännetecknar fenomenet kan synliggöras. Genom att få en helhetsförståelse för de enheter som studeras kan teoretiska påståenden och regelbundenheter i den sociala strukturen utläsas på ett större plan (Merriam, 1994, s. 25, 35). En viktig sak att ha med sig i studien är att alla kommuner tampas med olika utmaningar och har olika sätt att arbeta mot skolsegregation. Det finns inga krav på enhetliga lösningar och de politiska intentionerna varierar mellan kommunerna. Studien gör därför inte anspråk på att ge en övergripande bild av hur kommuner arbetar med skolsegregation generellt. Intervjupersonernas reflektioner återspeglar inte heller en generell uppfattning kring fenomenet, utan bör istället ses som alternativa tolkningar av omvärlden.

6.1 Urvalsprocessen

I denna studie belyses både det praktiska arbetet som sker nära eleverna och de politiska strategier som ska kanaliseras ut i den praktiska vardagen. Även om uppsatsens syfte inte har varit att analysera maktrelationer har det varit viktigt för mig att frågeställningarna blir belysta på olika nivåer och ur olika perspektiv. Därför har intervjupersonerna valts med utgångspunkt i Montesquieus maktodelningslära. Eftersom syftet är att fånga flera dimensioner av Malmö stads arbete mot skolsegregation är det också viktigt att intervjupersonerna representeras av personer som jobbar med olika skolfrågor. Tanken från början var att olika tjänstepersoner skulle representera den verkställande makten, politiker den lagstiftande och Skolinspektionen den dömande makten. Genom lärares vardagliga arbete, tjänstepersoners intentioner, politikers motiv och Skolinspektionens krav på förändring var avsikten att en övergripande bild av arbetet mot skolsegregation i

Malmö skulle kunna kartläggas och därigenom ge en bättre helhetsförståelse för fenomenet.

6.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet har definierat fyra allmänna huvudkrav för forskningen: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (s. 6). Dessa etiska överväganden har varit centrala när intervjuerna genomförts. Innan intervjun inletts så har respondenten fått ta del av studiens frågeställningar och syfte för att sedan själv ta ställning till ifall de velat medverka. De har också blivit informerade om att intervjun när som helst kunnat avbrytas eller att frågor kunnat avböjas. Eftersom alla respondenterna gav sitt samtycke så spelades intervjuerna in för att möjliggöra en mer djupgående analys av det insamlade materialet. Då personuppgifterna inte är relevanta för studien så har namnen bytts ut i anonymitetssyfte. Detta gäller dock inte Anders Rubin som är den enda personen på sin yrkespost och dessutom en offentlig person. Med utgångspunkt i Vetenskapsrådets konfidentialitets- och nyttjandekrav kommer de insamlade uppgifterna att hanteras med försiktighet och inte användas i något annat syfte utan tillåtelse från respondenterna.

6.3 Intervjupersoner

För att få kontakt med tilltänkta intervjupersoner har jag jobbat uppsökande, använt mig av mitt sociala kontaktnät och blivit tipsad av respondenter om ytterligare intervjupersoner. Genom att börja intervjuarbetet långt ute i skolverksamheten ville jag skapa mig en grundförståelse för hur skolsegregationen tar sig uttryck i skolornas vardag. Nedan presenteras intervjupersonerna i den ordning som intervjuerna genomförts. Alla intervjuer har utförts på plats och är mellan en och två timmar långa. Intervjuguiderna finns som bilagor med motsvarande numrering.

1. **Henrik – lärare:** Henrik var lärare på Rosengårdsskolans högstadium innan det lades ner 2013.

2. **Kristian – arbetar på grundskoleförvaltningen:** Kristian arbetar med planeringspolitiska frågor på grundskoleförvaltningen inom Malmö stad.

3. **Sofia – arbetar på grundskoleförvaltningen:** Sofia arbetar med kvalitetssäkring på grundskoleförvaltningen inom Malmö stad.

4. **José & Maria – kommunikatörer inom Malmö stad:** José och Maria arbetar med föräldrar till barn med svårigheter inom skolan. Intervjun genomfördes med båda samtidigt, delvis för att underlätta deras schemaläggning, men även efter samråd med dem båda att detta kändes bekvämt.

5. **Anders (Rubin) – kommunalråd och grundskolenämndens ordförande:** Anders är den högst uppsatta politikern för skolfrågor i Malmö stad och har arbetat inom Malmö stad i cirka trettio år.

6. **Karin – arbetade tidigare för Skolinspektionen:** Karin arbetade tidigare på Skolinspektionen och hade en central roll i tillsynen av Malmös skolor under 2010-2011.

Även om intervjupersonerna består av det önskade urvalet så bör representationen i studien problematiseras. En bättre fördelning av de representerade positionerna hade kunnat vara mer fördelaktigt. Sju personer kan heller inte företräda hela Malmö stads arbete, däremot kan de ge en god inblick i kommunens arbete med frågan. En annan intressant breddning av studien hade kunnat vara intervjuer med föräldrar och skolelever. Ämnesområdet som studeras berör i allra högsta grad dem, men här får de ingen chans att komma till tals. Detta hade kunnat vara av stor värde, men tyvärr har tiden inte räckt till för detta.

6.4 Insamling och bearbetning av material

Studien bygger på primärdata i form av semistrukturerade kvalitativa intervjuer med sju personer vid sex intervjutillfällen. För att säkra validiteten i analysmaterialet har även sekundärdata använts som kompletterande material. Detta material utgörs främst av rapporter från myndigheter kopplade till grundskoleverksamheten i Sverige, men

även dokumentation från Malmö stad. Beslutet att använda semistrukturerade intervjuer som huvudsaklig källa för insamlandet av analysmaterial grundade sig i en vilja att ge plats åt intervjupersonernas egna tankar och reflektioner kring fenomenet skolsegregation i Malmö. Semistrukturerade intervjuer syftar till att få ut en viss information från samtliga respondenter samtidigt som öppenheten i intervjun gör det möjligt för forskaren att svara på hur intervjusituationen kan utvecklas, respondentens bild av världen och nya spännande idéer som dyker upp under intervjuens gång (Merriam, 1994, s. 88). Eftersom intervjupersonerna arbetar med olika sakfrågor i skolpolitiken såg jag ett värde i att ge dem möjligheten att dela med sig av sina specifika kunskaper utanför en alltför strukturerad mall. En för strukturerad mall kan verka begränsande både för den som intervjuas och den som intervjuar. Risken finns då att forskaren missar viktiga reflektioner genom att låsa interaktionen (Ryen, 2004, s. 46). Innan intervjuerna genomfördes förbereddes intervjuguider som stöd. Gemensamt för alla intervjuguider är tre centrala teman: *Skolsegregation i Malmö*, *Kommunens roll i arbetet mot skolsegregation* och *Likvärdighet*. Utifrån dessa teman har intervjuguiderna sedan anpassats inför varje enskild intervju.

I bearbetningen av mitt empiriska material har jag hämtat inspiration från metodboken *Från stoff till studie* (2015). I boken diskuteras möjliga tillvägagångssätt i analysarbetet, och författarna menar att kvalitativt material i regel måste hantera åtminstone tre problem. Det första kallar de för kaosproblemet, vilket är den fas som en forskare befinner sig i efter att allt material har samlats in. Det andra kallar de för representationsproblemet, vilket innebär att en forskare aktivt behöver välja det material som ska användas i studien. Det tredje är auktoritetsproblemet, ett problem som medför att en forskare själv måste reflektera över studiens faktiska relevans (s. 12). För att hantera kaosproblemet har jag kodat det empiriska materialet genom att identifiera regelbundenheter och gemensamma resonemang. Utifrån detta har materialet kategoriserats i de teman som presenteras i analysen. För att få ett förbättrat flyt i språket har korrigeringar av en del citat varit nödvändiga. Utfyllnadsord i talspråket av typen ”eh”, ”liksom” och ”alltså” har i vissa fall strukits och förtydliganden har gjorts i form av rättelser i meningsbyggnader. Under studiens gång har det varit nödvändigt att tänka på auktoritetsproblemet, att reflektera över forskningens bidrag och relevans har varit värdefullt för att få en mer självkritisk bild på studien och behålla mitt fokus på frågeställningarna.

6.5 Förförståelse och förkunskap

Genom min praktik på Malmö stad hade jag fått en god inblick i organisationens styrning för de olika stadsområdena men på grund av att skolverksamheten flyttats till egna förvaltningar hade jag ingen, eller väldigt liten, förkunskap kring hur kommunens styrning av skolan fungerade. Eftersom jag är uppvuxen i Malmö har jag däremot god kännedom om vilka områden, och framförallt vilka skolor, som uppfattas som segregerade. Detta är någonting som jag har reflekterat över både i intervjusituationerna och i analysen av primär- och sekundärmaterialet. Förförståelsen och kunskapen om Malmöskolornas geografiska lokaliseringar har troligtvis bidragit till att kvaliteten i intervjuerna har kunnat höjas på ett sätt som inte hade varit möjligt ifall jag inte själv hade haft erfarenhet av Malmös skolsituation.

7. Analys/Resultat

I denna analysdel presenteras det insamlade empiriska materialet. Anders som är ordförare för grundskolenämnden belyser en större nationell problematik i ämnet skolsegregation i citatet nedan. Hans tankar kan vara betydelsefulla att ha med sig vidare i läsningen av analysen.

Alltså, man ska veta det att i svensk skola betyder elevernas bakgrund extremt mycket. Det förklarar nästan allt i den variation vi ser i skolresultat. Så bra eller dåliga skolor i Sverige är i oerhört hög utsträckning egentligen bara en beskrivning av vilken social sammansättning det finns av eleverna på den skolan. Så att det blir ju en utmaning att lyckas lyfta sig ovanför den sociala bakgrundens bestämningsfaktorer. Om du är invandrare eller svensk har inte så stor betydelse om du har föräldrar som har en utbildning. De kommer att bibringa dig signaler som kommer göra att du själv klarar dig bättre i skolan. Är dina föräldrar fattiga, inte har jobb, lever på socialbidrag och bor i socialt segregerade områden så är ju dina villkor väldigt dåliga för att du ska få godkända resultat. Och de här drivkrafterna är väldigt tydliga när man sätter sig ner och liksom riktigt analyserar dem.

Anders

7.1 Fokus på resultat – men hur ska det tydas?

Enligt PISA-undersökningar har resultaten i den svenska skolan sjunkit markant under de senaste två decennierna, och i en rapport från OECD uppmanas det svenska

utbildningssystemet till reformer för att förbättra sin kvalitet och likvärdighet (OECD, 2015). I rapporten *Kunskapsresultaten i Malmös skolor 2015* redovisas grund- och särskoleelevernas resultat för läsåret 2014/2015 (Malmö stad, 2015a). Rapportens syfte är att fungera som ett underlag för vidare kvalitetsarbete inom Malmö med fokus på en förbättrad likvärdighet mellan skolorna. Resultatet visar att det genomsnittliga meritvärdet i Malmö har höjts från föregående år, och att kommunen nu börjar närma sig riksgenomsnittet. Denna rapport blir ett tydligt exempel på hur problematiskt det kan vara att jämföra statistik, och att kommuners resultat kan användas på olika sätt för att föra fram en mer eller mindre lyckad skolpolitisk utveckling. Det genomsnittliga meritvärdet i Malmö stad har förvisso ökat, men detta är främst hos de redan medel- och högpresterande eleverna. Bland de lågpresterande eleverna har resultaten försämrats i jämförelse med tidigare år. Rapporten visar också att andelen gymnasiebehöriga elever har minskat i antal från föregående undersökning. Anledningen till denna nedgång är enligt författaren de försämrade socioekonomiska förutsättningarna hos de undersökta niondeklassarna, något som beror bland annat på ett högre antal nyanlända elever än tidigare (s. 4). Rapporten är ett tydligt exempel på hur skolan blivit uteslutande målstyrd, och kvalitet tycks idag vara samma sak som goda resultat. Kunskapsresultaten kan påvisa generella utvecklingstrender hos Malmöelever, men den säger ytterst lite om kvaliteten och likvärdigheten i den egentliga undervisningen. Således blir mätningen en metod som möjliggör snabba jämförelser, men även en metod som accepteras som måttstock på kvalitet. Genom resultatrapporten kan vi konstatera att det finns elevgrupper som har sjunkande resultat. Nu är frågan hur Malmö stad förhåller sig till den ökade klyftan mellan elevgrupperna i staden.

7.2 Boendesegregation och skolsegregation i Malmö

Jag kommer aldrig glömma när en grupp föräldrar skulle till Västra Hamnen och barnen säger 'vi ska till Sverige'. Man blir ledsen, alltså jag blev jätteledsen när de sa detta.

Maria

Citatet ovan kan exemplifiera en större segregationsproblematik i Malmö, där både bostadssegregation och skolsegregation är ett komplext bekymmer. Maria jobbar

främst med föräldrar som har barn som går i skola i Rosengård, och hon vittnar om en segregation i staden där flera av Rosengårdseleverna likt sina föräldrar sällan kommer utanför bostadsområdet. Även Karin, som arbetat på Skolinspektionen, har liknande erfarenheter av att barn isolerats i sina närområden till följd av att både bostad och grundskola legat i närheten av varandra. Hon berättar att hon under sin tid på Skolinspektionen stötte på barn som aldrig rört sig i de centrala delarna av staden trots att skolorna aktivt arbetat med att uppmuntra elever att söka sig bortom sitt närområde. För dessa elever dröjde det ofta ända fram tills de började gymnasiet innan de överhuvudtaget såg Malmös stadskärna.

Anders problematiserar segregationssvårigheterna och att de ambitiösa eleverna flyr skolorna i Rosengård. Rosengård är tillsammans med många andra områden i Malmö en del av staden, som ofta beskrivs som segregerad. Vad som sällan diskuteras är dock de många barn som aktivt rör sig från stadsdelen för att få undervisning i andra delar av Malmö. Många av dessa barn kommer från hem med betydande utbildningskapital, är högpresterande och har stora utbildningsambitioner. På grund av det fria skolvalet finns det möjlighet för dem som bor i Rosengård att välja andra skolor, men det är långt ifrån alla föräldrar som är medvetna om denna rättighet. Anders menar att skolsegregationen alltid kommer att bli starkare än bostadssegregationen när möjligheterna att byta till andra skolor finns för dem som vet sina rättigheter. I Malmö har detta blivit extra påtagligt eftersom de geografiska avstånden är små i jämförelse med andra storstäder. Anders beskriver Malmö som en stad som innefattar både högpresterande och extremt lågpresterande skolor. Han menar att båda dessa extremfall enbart beror på skolornas elevsammansättning. Hela spännvidden finns inom en och samma kommun, detta trots att staden inte har mer än en mils radie från den ena sidan till den andra.

Vår nackdel och vår fördel när det kommer till skolsegregationen är samma sak, det är det som är det paradoxala. Alltså nackdelen är ju att eftersom det är väldigt lätt att röra sig i staden så späds ju skolsegregationen på när folk vet vad de uppfattar som en bra eller en dålig skola. Så elever med föräldrar som har utbildningsbakgrund i Rosengård väljer ju att flytta sina barn till skolor i andra stadsdelar där de hoppas och tror att de ska kunna få en bättre undervisning.

Anders

Henrik vittnar om att det fanns en extrem social utsatthet på Rosengårdsskolan innan kommunen valde att lägga ner högstadiet. Han hade jobbat på skolan i nästan tjugo år och kunde se en tydlig utveckling gällande elever som flydde det utbildningsklimat som enligt hans mening successivt försämrades. Kvar blev de elever som hade föräldrar utan utbildning. Anders belyser en större segregationsproblematik kopplat till fenomenet. De områdena med störst social utsatthet kännetecknas av att så fort någon får jobb eller utbildning flyttar de därifrån. In flyttar en ny person eller familj utan utbildning eller kontakt med arbetsmarknaden. Och så rullar det på i samma hjulspår. Han menar att de kommunala insatser som kommer människorna till gagn ofta inte syns, eftersom folk ofta väljer att flytta från området när de fått det bättre ställt, och av den anledningen kan det verka som att insatserna inte har gett någon effekt. Samtidigt har de socialt välmående områdena exakt samma struktur fast omvänd. Varenda gång någon flyttar ut flyttar någon med ännu högre inkomst in. Anders uttalande kan ses i ljuset av Anderssons (2001) teorier om den sociala miljöns betydelse för varje människas framtidshorisont. Det finns mer fördelaktiga sociala miljöer att växa upp i än andra, någonting som främst handlar om människors möjligheter att knyta sociala kontakter som främjar deras chanser till god utbildning eller arbete. Anders poängterar dock att alla blir förlorare av att växa upp i isolerade områden. Samma sak gäller när det kommer till skolan, det är varken bra för de socialt utsatta eller de extremt välmående att aldrig mötas i klassrummet eller på skolgården. Eleverna måste få en mer verklig bild av samhället och här kan skolan spela en viktig roll.

Kristian som arbetar på grundskoleförvaltningen konstaterar att de allra flesta föräldrarna vill ha sina barn på skolor nära sin folkbokföringsadress. För en stad som Malmö, där det finns en starkt utpräglad bostadssegregation, betyder detta att skolsegregationen också blir tydlig. Fahlbecks (2013) studie om skolsegregation i Malmö visar att elevresultaten har fått en ökad polarisering under åren 2002-2012. Även kunskapsmätningen 2015 visar på samma tendenser (Malmö stad, 2015a). Flera av respondenterna är övertygade om att detta har att göra med det fria skolvalet, eftersom det finns en möjlighet för elever med starkare utbildningskapital att söka sig till högpresterande skolor. Anders beskriver ett tydligt exempel på det segregerade skolklimatet i Malmö genom en jämförelse mellan Bergaskolan och Sofielundsskolan. Skolorna blir intressanta då de står i absolut motsats till varandra trots den geografiska

närheten. Anders utgår från ett specifikt index från en framarbetad modell för Malmö när han beskriver skolornas utmaningar. Han säger att om hundra är ett genomsnittligt värde i förväntade utmaningar för elevsammansättningen så har Bergaskolan ett värde på faktor sju, Sofielundsskolan har ett värde på faktor trehundra.

Trots en utpräglad skolsegregation påstår Anders att skolutvecklingen i Malmö går åt rätt håll. Han menar att detta är starkt sammankopplat med de insatser som skolförvaltningarna arbetat med de senaste fem åren. Framförallt har insatserna kunnat riktas på ett tydligare sätt efter att omorganisationen centraliserade Malmös skolförvaltningar. Han menar att de elever på utbildningsfältet som presterat bättre än förväntan är grupper med utländsk bakgrund och grupper med sociala utmaningar. En av anledningarna till detta är det finns ett större och bättre gemensamt tryck från hela Malmös elevgrupp att höja sig i skolan, något som ger ovärderliga effekter. Att kunskapsmätningen i Malmö skulle visa på ett växande gap mellan de högpresterande och lågpresterande eleverna i Malmö håller han endast delvis med om. Han menar att om Malmös elever delas in i fem grupper så är det framförallt grupp två, tre och fyra som rör sig uppåt i mätningarna. De allra svagaste i grupp ett är de som stannat, och i vissa fall fått ännu sämre resultat. Anledningen till detta är att den gruppen ständigt växer i form av nyanlända, ofta ungdomar utan utbildningsbakgrund, som kommer till Sverige i högstadiålder.

Så egentligen kan vi säga att ska vi göra analysen så måste vi ge oss ner i materialet. För om vi själva erkänner att det vore väldigt konstigt om vi hade en utbildning i Sverige som gjorde det möjligt att börja skolan i sjuan utan utbildningsbakgrund och faktiskt klara betygen i nian. Då hade vi nog bedrivit en väldigt konstig skolverksamhet.

Anders

På uppdrag av kommunstyrelsen gör grundskoleförvaltningen en årlig enkätundersökning hos kommunens elever. Undersökningen ska fungera som ett komplement till kunskapsresultaten för att på ett bättre sätt förstå hur elever själva ser på sin skola och sin lärandemiljö. En viktig fråga som ställs i enkäten är: ”Om du tänker på din skola som helhet, hur nöjd är du då?”. Resultatet visar att mellanskoledifferensen är hela 65 procentenheter mellan de högsta och lägsta noteringarna. För skolåret 2013/2014 låg siffran på 60 procent, något som betyder att missnöjet hade ökat. Malmöelevernas egen uppfattning om sin skola är starkt

varierande (Malmö stad, 2015b). Många av respondenterna poängterar att elevernas uppfattning om sin egna sociala position på utbildningsfältet har stor betydelse för varje individs utbildningshorisont och vidare framtidsutsikter.

7.3 Föräldrarnas makt, social snedrekrytering och kamrateffekt

Sofia konstaterar att det är föräldrarnas utbildningsnivå, kamrateffekten och lärarnas förväntan på eleverna som är det som har mest påverkan på varje individs förutsättningar att lyckas i skolan. Det är först efter dessa bestämningfaktorer som pedagogiken hos varje enskild lärare kommer in. Ett problem som Sofia pekar ut är att ingen av dessa fyra bestämningfaktorer är någonting som individen kan påverka, och därför måste det komma förändringar uppifrån den styrande kommunen. José och Maria är inne på samma spår när de talar om hur föräldrar i Rosengård ofta inte vet att de har rätten att kunna påverka skolors beslutsfattande. I Husie har de starka och inflytelserika föräldraråd i grundskolorna, men i Rosengård finns inte detta. José menar att detta inte endast är en kunskapsfråga utan att det också handlar om till vilken grad skolorna uppmuntrar till engagemang. På detta har skolorna i Husie varit betydligt bättre än skolorna i Rosengård. De menar att skolsegregationen i Malmö framförallt handlar om olika förväntningar på både elever och lärare beroende på var i staden de bor och går i skolan. Lidegran (2009) menar att en persons förväntade egenskaper är starkt sammankopplade med val av bostad och skola och att detta kan få en direkt exkluderande verkan. José och Maria refererar båda till historier om hur elever kommit hem till sina föräldrar och varit besvikna på sina lärare eftersom de satt upp de lägsta möjliga målen för eleverna inför nationella prov istället för att pusha dem till att våga tro att de kan nå högsta betyg. De menar båda att det är kränkande och förminskande för eleven, och i förlängningen luras eleverna till att tro att de inte kan prestera alls.

Henrik talar om lärarnas förändrade position efter att kommunaliseringen och valfrihetsreformerna trädde i kraft. Skolan påminner nu om en marknad där kunderna ska tillfredsställas. Ett av resultaten har blivit att rektorerna har svårt att stå upp för sina lärare, ett annat är att föräldrarna har slagit sig in på skolans fält och idag kan ställa hårda och ibland orimliga krav på lärarna. Henrik menar att detta blir förödande

för skelsegregationen i Malmö, eftersom det blir en så tydlig uppdelning mellan vilka föräldrar som har mandat att opponera sig och de som inte har möjlighet att medverka till en förbättrad skolmiljö för sina barn. De föräldrar som kan opponera sig har valt att inte sätta sina barn på vissa skolor och därav skapas en negativ spiral. Genom det fria skolvalet har den sociala snedrekryteringen blivit ytterligare markant. Friskolorna är enligt Henrik till för föräldrar som gör aktiva val, och detta är ofta barn med starkt utbildningskapital och akademikerföräldrar. Henrik menar att det är av yttersta vikt att omringas av kunskaphungriga och ambitiösa elever för att själv lockas med. En positiv kamrateffekt är således avgörande för att elever på allvar ska kunna utvecklas.

Om du hamnar i en skola med ungdomar som verkligen vill gå i skolan så tänker du 'aha, de gör sådär, då kanske jag ska göra så också'. Då har jag ju i alla fall en chans att göra det. Men hamnar du i en skola där ingen gör någonting, varför ska du göra det? Och då menar jag det att har du några lok i skolan som drar dig så kan i alla fall några inse att såhär kan man göra. Men ser du aldrig dem så ser du aldrig dem. Vi bygger upp ett klassamhälle i Sverige som vi var på väg ifrån. Nu bygger vi upp det igen.

Henrik

Det finns politiska ambitioner att bryta utanförskapet för skolorna med en stor koncentration av socialt utsatta elever. Anders poängterar vikten av att strategiskt arbeta för att skapa en positiv kamrateffekt i varje skola i staden. Att göra någonting annat skulle vara att säga att deras ambition inte skulle vara att utveckla samhället. Strävan efter att bryta de negativa spiralerna med en allt mer homogen elevsammansättning måste vara i fokus för att skapa goda och likvärdiga utbildningsförutsättningar för alla barn, även de som kommer från socialt utsatta områden. Med positiv kamrateffekt kan således varje elevs studiekultur förbättras och utbildningshorisonten vidgas. Anders menar att det nyliberala systemet har triggat igång medelklassen att tycka att de måste välja skolor till sina barn, men han poängterar att det egentligen inte händer så mycket för en redan högpresterande elev som byter skola. Det som på allvar kan få effekt är istället när lågpresterande elever omges av mer högpresterande, men det är generellt inte de lågpresterande som är aktiva i skolvalssystemet.

Sofia menar att kommunen har svårt att styra skolsegregationen på grund av det fria skolvalet, de kan bara agera i syfte att försöka minska den. Hon menar att om de hade fått önska så hade de troligtvis inte haft ett sådant skolvalplaceringssystem som finns idag överhuvudtaget. Hade de fått börja från noll och sätta ihop eleverna så hade de gjort helt annorlunda. Hon menar att det funnits starka röster från föräldrar som inte vill ha elever med utländsk bakgrund på sina barns skola, och om skolorna tar emot oönskade elever flyttar de sina barn till en annan skola. *”Detta är inte bara tomma hot, det är liksom en verklighet som vi relaterar till och förhåller oss till hela tiden.”* (Sofia). Hon menar också att det är samma befolkning som flyttar sina barn som kommunen måste förhålla sig till när de vill beskatta Malmöborna högre för att kunna finansiera de lågpresterande skolorna. Sofia menar att det hela tiden finns en risk för att de som kan betala den välbehövliga skatten flyttar till de dyrare kranskommunerna och sätter sina barn på skolorna där. Malmö skulle inte vinna någonting på detta, tvärt om skulle staden bara utarmas ytterligare.

7.4 Utmaningar på Malmös skolfront

Anders har arbetat inom kommunen under en lång tid och därför följt både skolans och hela stadens generella utveckling. Han menar att när de hårda investeringarna som satsats på Malmö har börjat ge utdelning så har det varit viktigt att stanna upp för att reflektera över vad som bör komma närmast. Ett problem som han kunnat identifiera är att Malmö på många sätt har börjat likna en typisk europeisk storstad där det bildats en så kallad 2/3 situation. Detta betyder att två tredjedelar av befolkningen befinner sig i den väl fungerande ekonomin, har god utveckling, bra inkomster, goda levnadsvillkor, lever länge och har en god hälsa. Samtidigt befinner sig den sista tredjedelen väldigt långt ifrån arbetsmarknaden och har ofta en nedsatt hälsa. När Malmökommissionen (2013) släppte sin slutrapport riktades många blickar mot de sociala utmaningar som staden stod inför. Sofia poängterar att Malmö har en speciellt tuff befolkning att jobba med eftersom trettio procent av barnen i staden växer upp i barnfattigdom. Detta menar hon påverkar barnens förutsättningar något enormt, framförallt i skolan. Av denna anledning blir det väldigt mycket mer komplext att bedriva skolverksamhet i Malmö än i till exempel Lomma eller Vellinge. Samtidigt som elevunderlaget mellan olika skolor och kommuner är extremt diversifierat är skolans mål centralstyrda och ska uppfyllas oavsett vilka förutsättning eleverna har.

Kristian belyser den stora befolkningstillväxten som en av kommunens största utmaningar. Den ökande inflyttningen till staden kan späda på skolsegregationen. Om socialt utsatta grupper väljer att bosätta sig i specifika områden och sätter sina barn i de närliggande skolorna späds skolsegregationen på ytterligare. Kommunens uppgift är att se till att platsbehovet ska täckas, och detta gäller även för de elever som väljer att gå på friskolor. Detta betyder att befolkningsökningen sätter stor press på en utbyggnad av Malmös skolverksamheter för att platsbehovet ska kunna tillgodoses. Kristian pekar på de prognoser som finns för Malmös elevunderlag som beräknas öka med åttatusen under de närmaste fem åren. Detta är lika många elever som i hela Vellinge kommun. Vidare berättar Kristian om att kommunen har hamnat i ett läge där det börjar bli fullt på alla skolor i staden. Men att planera nya skolor och renovera befintliga verksamheter kostar pengar och tar lång tid, och det är heller inte helt problematiskt rent planeringspolitiskt. För att skolorna i Malmö ska kunna bedriva en likvärdig utbildning krävs det också en viss likvärdighet i kvaliteten på skolornas lokaler. Grundskoleförvaltningen måste således även se till att uppgradera de skolor som redan finns, och många av dem är femtio, sextio år gamla. Kommunen får skolpeng för varje ny elevplats de lyckas fylla. Detta innebär att det rent ekonomiskt inte är lönsamt att investera i befintliga skolbyggnader, men samtidigt är det någonting som måste göras. Kristian menar att det är en ständigt svår balansgång att planera för nya skolor och samtidigt se till att de andra skolorna håller liknande kvalitet.

Det här är intressant i perspektivet att om vi ska låta utbyggnaden av bostäder styra utbyggnaden av samhällsservice, så finns det ju en uppenbar risk för att områden som Hyllie, Nyhamnen, får splittrerna toppmoderna skolor i enlighet med alla nya krav och riktlinjer, och den befintliga staden har skolor som kanske inte är lika toppmoderna som de här andra. [...] Men utmaningen blir ju desto större, att här har du nya platser du måste producera, samtidigt som du måste förädla i redan befintliga platser. Du får inte tillskott och du får inte ersatt mer för du har inte tagit in fler [elever] i den skolan. Men det innebär inte att platsen inte måste bli mer kvalitativ eller anpassad till dagens krav. Och kraven förändras för varje dag, så utmaningen fortsätter ju år efter år.

Kristian

Kristian poängterar också att skolförvaltningarna inte är de enda som engagerar sig i stadens utveckling, utan att de hela tiden måste förhålla sig även till andra

intressenter. Grundskoleförvaltningen kan exempelvis tycka att de har hittat en perfekt lokalisering för en ny högstadieskola, men gatukontoret är starkt övertygade om att det på sikt är viktigare att grönytorna i staden bevaras. Detta kräver ständiga kompromisser i de planeringspolitiska besluten gällande stadens utveckling som helhet.

7.5 Styra kommuner i rätt riktning

Karin som arbetade med Skolinspektionens tillsyn av Malmös skolor under 2010-2011 menar att det redan då fanns uppenbart stora utmaningar för Malmös framtida skolutveckling. De poängterade en extremt bristfällig likvärdighet i Malmös skolor, men på grund av hur lagarna för Skolinspektionen var formulerade hade de lite makt att påverka situationen. Ett problem som Karin pekar på var de olika riktlinjer som gällde för tillsynen av friskolor och kommunala skolor under denna period. Karin menar att få hade kunnat förstå sig vilket otroligt genomslag som friskoleetableringen skulle komma att få på det svenska utbildningssystemet, och lagstiftningen hade halkat efter. Henrik tycker också att Skolinspektionens inflytande var bristfälligt under denna period.

Jag kommer ihåg när Skolinspektionen var på besök på Alsalamskolan, den muslimska skolan, och de hade tipexat över två sidor om Darwin och Skolinspektionen gör inte någonting. Då ska Skolinspektionen kunna säga 'stäng skolan, det här är inte demokratiskt i Sverige'.

Henrik

Det dröjde ända fram till 2011 innan lagstiftningen för lika inspektion av friskolor och kommunala skolor trädde i kraft. Karin menar att den nya lagen kom för att säkerställa likvärdigheten eftersom bland annat stora skolkoncerner idag har ansvar för otroligt många barns utbildning. Tidigare hade Skolinspektionen liten makt att påverka utvecklingen hos de skolor som de gjort tillsyn på, men idag menar Karin att det ser helt annorlunda ut. Numera kan Skolinspektionen påtala brister som måste åtgärdas, om så inte sker kan Skolinspektionen gå in med ett vitesföreläggande. Ett utdömande av vite kan generera stora kostnader, så då sätts ett helt annat tryck på ansvarig huvudman. Skolinspektionens utökade mandat tycks vara ett viktigt led i utvecklingen för att styra kommuner i rätt riktning när det kommer till de centrala

likvärdighetsmålen inom den svenska skolan. Karin menar att Malmö stad verkligen försökte och gjorde sitt yttersta för att komma tillrätta med de brister som påtalades under tillsynsåren 2010-2011.

Jag vågar nog påstå att det är ingen annan kommun i Sverige som efter en tillsyn så radikalt förändrar sin organisation som de gjorde efter vårt beslut. Där tror jag Malmö är helt unika faktiskt. Och det påvisar ju en viljeyttring hos en huvudman att man vill komma tillrätta med problemen när man gör en sådan stor omfattande förändring i sin verksamhet.

Karin

7.6 Centraliseringens värde för Malmös skolutveckling

Henriks erfarenheter av kommunpolitikernas och stadsdelsområdenas sätt att handskas med Rosengårdsskolan gjorde honom besviken. Trots att Rosengårdsskolan enligt honom var Sveriges mest segregerade skola fanns det inte något intresse hos kommunen att komma dit för att själva se hur illa det egentligen stod till. Han menar att det är otroligt viktigt att tjänstepersoner och politiker kommer nära verksamheten för att på allvar förstå vilka behov som kan finnas hos olika elevgrupper. Henrik säger att Rosengårdsskolan var Sveriges sämsta skola rent betygsmässigt, men att skolan absolut inte hade de sämsta eleverna.

Det är två skilda saker. För Sveriges sämsta betyg beror ju på alla saker. Krigstrauman, dåligt språk, problem hemma, you name it! Du kan rabbla upp tjugo olika grejer som de här eleverna har med sig. Tror man på fullt allvar då, att du ska sitta i lugn och ro i en klass och sitta och resonera om kristendomens utveckling, när du har sånt problem hemma så att du knappt... Åh man skämtar ju, alltså det är ju ett skämt. Och väldigt många ungdomar på Rosengård hade det här problemet. Och då lär du dig ju inte, alltså du lär dig inte. Då kommer du ju inte upp i det svenska betygs... Och vad hamnar du då på för skolor för att du har för dåliga betyg. Alltså det är underbara ungar, men deras utgångsläge är noll, och det är hemskt.

Henrik

Henrik menar att problemet med att ha tio stadsdelsförvaltningar var att det inte fanns personer som hade tillräcklig kompetens inriktad specifikt på skolfrågor. Anders menar att centraliseringen har bidragit till att Malmö på allvar kan utnyttja sin storlek och vända den till en positiv egenskap. Omorganisationen har gett kommunen ett skelett och en struktur som är lättare att jobba med och som på allvar kan formulera strategier för att minska skolsegregationen i Malmö som helhet. Det ska inte finnas

någon risk att problematik likt den på Rosengårdsskolan blossar upp igen, för genom sin storlek ska nu förvaltningen kunna ordinera rätt och riktig medicin från början. Anders menar att de vill och ska bryta de sociala bakgrundernas bestämningsfaktorer och systematiskt pressa fram en strukturell förändring.

Kristian menar att centraliseringen har varit viktigt när det kommer till den fysiska planeringen av skolor som ska byggas. Det finns en större likvärdighet eftersom de på grundskoleförvaltningen nu kan planera utifrån ett enda lokalprogram. Detta innebär att skolorna kommer se relativt likadana ut oavsett i vilket område de placeras, någonting som ökar likvärdigheten inom kommunen. Det sker en effektivisering i planeringen genom att den enskilda förvaltningen får större resurser och förbättrade kommunikationsmöjligheter. De fysiska bristerna ute på skolor kommer också upp på ett tydligare sätt, någonting som gör att förvaltningen kan prioritera olika renoveringsprojekt utifrån likvärdighetens riktlinjer och principer.

Sofia fastslår även hon att centraliseringen har varit avgörande för Malmös skolutveckling. Hon menar att skolförvaltningarna har jobbat extremt hårt med att forma en enhetlig kultur för att gemensamt sträva i samma riktning för att främja varje elevs enskilda möjligheter till utveckling. Idag har förvaltningarna en bättre inblick i hur skolorna faktiskt ser ut än vad de hade när de var utplacerade i stadsdelarna, och det finns ett helt annat driv i viljan att ta ansvar än tidigare. Hon poängterar dock att kommunerna inte kan ha några enskilda mål och riktlinjer eftersom de är centralt formulerade av riksdag och regering. Den kommunala organisationens uppgift är att skapa förutsättningar och tilldela resurser. I skollagen står det skrivet att varje huvudman systematiskt och kontinuerligt ska följa upp skolverksamheten och att de sedan ska analysera resultaten i förhållande till de nationella målen. Utifrån detta ska kvaliteten följas upp och omformuleras (Malmö stad, 2015c). Arbetet kallas för systematiskt kvalitetsarbete, och en del av detta arbete är rapporten *Kunskapsresultaten i Malmös skolor 2015* och enkätundersökningen på Malmös grundskolor som presenterats tidigare i analysen. Genom dessa typer av undersökningar önskar förvaltningen få en systematiserad kvalitetsgranskning som snabbt ska kunna påvisa förändrade mönster i skolresultat och därefter sätta in konkreta åtgärder för att förbättra kvaliteten i skolorna ytterligare.

Sofia säger att den ideologiska riktningen i strategiarbetet bestäms av politikerna, men på förvaltningsnivå är det deras jobb att se till att de uppfyller förväntningarna. På uppdrag av grundskoledirektören har förvaltningens alla ledare i samverkan med medarbetare och elever tillsammans formulerat fem strategier för att vägleda sig själva och pedagogerna i sitt dagliga arbete. Syftet är att gemensamt sträva efter att nå målen om elevers måluppfyllelse och likvärdighet (Malmö stad, 2014). De fem strategierna är:

1. Vi ger varje elev tro på sin egen förmåga och förutsättning att lyckas.
2. Vi arbetar formativt och språkutvecklande med fokus på förmågorna.
3. Vi är en attraktiv skola som kännetecknas av glädje, lust och stolthet.
4. Vi är rätt medarbetare för uppdraget – vi är välutbildade, kompetenta och engagerade.
5. Vi arbetar systematiskt med kvalitetsarbete och baserar vår skolutveckling på forskning och evidens.

Malmö stad, 2014

Strategierna är ledstjärnor i förvaltningens arbete, men de kan också ses som en del av det kulturbygge som arbetats fram efter centraliseringen av skolverksamheten. Anders delar Sofias uppfattning om vikten av att ha gemensamma visioner inom verksamhetsområdet. Han menar att kommunens roll är att ge skolan resurser för att i största möjliga mån kunna knäcka den kod som är så svår att knäcka, nämligen hur man kan ombestämma de sociala bestämningsfaktorerna för ett barns utbildningshorisont.

Malmös sätt att styra skolan är ett tydligt exempel på hur Almqvists (2006) teorier om NPM kan förstås. Genom en tydlig separation mellan de politiska målen och förvaltningarnas arbete kan handlingskraften i måluppfyllandet höjas. Att mäta elevers kunskapsnivåer är svårt, och att mäta likvärdigheten på Malmös skolor är ännu svårare. Liedman (2011) menar att psuedokvantiteter gör snabba jämförelser på ett svåröverblickat område. Beträffande Malmös systematiska kvalitetsarbete aktualiseras därför frågan huruvida både kunskapsresultaten och enkätundersökningen skulle kunna ses som psuedokvantiteter. Om en likvärdig utbildning definieras som ett tillgodoseende av varje individs egna förutsättningar så bör kvantitativ måluppfyllelse som mest avgörande variabel problematiseras.

7.7 Riktlinjer i Malmös skolpolitik

Socialdemokraterna har under flera års tid sett ett behov av att satsa på att göra Malmös skolor mer likvärdiga. Det är framförallt tre åtgärder som varit centrala. Det första de gjorde var att förtydliga och förbättrade riktlinjerna för kommunens systematiska kvalitetsarbete, det andra var att höja kommunalskatten för en riktad satsning på Malmös skolor, och det tredje var den omdiskuterade omorganisationen när skolan lyftes ut från stadsdelarna och centraliserades i tre skolförvaltningar. 2015 formulerades måldokumentet *På väg mot toppen – 5 åtgärder för en mer likvärdig skola i Malmö* (Socialdemokraterna, 2015), där politikerna gemensamt har identifierat fem önskvärda åtgärder för att bland annat minska skolsegregationen i staden:

1. **Tidiga insatser – satsa på förskolan:** Satsa på en mer heltäckande förskoleverksamhet för att nå de barn som inte är inskrivna på förskola. Ambitionen ska vara att aktivt motivera föräldrar till de mest behövande barnen att söka förskoleplats och öka närvarotiderna för barn till föräldralediga.
2. **Utveckla pedagogiken – stöd skolorna i utsatta områden:** Varje enskild skolas förutsättningar ska mötas genom resursfördelning och andra pedagogiska verksamheter kopplade till skolorna. Allaktivitetshus och ett aktivt arbete med nya digitala verktyg är exempel på hur socialt utsatta skolor kan gynnas.
3. **Planera för blandning – Nya högstadieskolor i centrala lägen:** Strategin bygger på att lägga nya högstadieskolor på centrala lägen i staden för att främja möten mellan elever från alla delar av Malmö.
4. **Erbjud nyanlända elever tillgång till Malmös samtliga skolor:** År 2013 startades Mosaikskolan som en introduktionsskola för nyanlända elever i årskurs 7-9. Genom att erbjuda ett utslussningssystem som placerar de nyanlända eleverna på samtliga av Malmös skolor kan skolsegregationen minska och likvärdigheten öka.
5. **Prioritera löneökningar till personalen som arbetar med de största utmaningarna:** Många skolor i socialt utsatta områden har svårt att locka till sig pedagoger. Genom att stimulera och premiera pedagoger som väljer att arbeta på socialt utsatta skolor kan därför en bättre likvärdighet uppnås.

Egen sammanfattning av Socialdemokraternas måldokument, 2015.

7.8 Resursfördelning för ett socialt utjämning

Enligt skollagen är det kommunernas ansvar att fördela resurser till utbildning inom skolväsendet utifrån elevernas olika förutsättningar och behov (Utbildningsdepartementet, 2016). Arbetet med att stödja skolor i utsatta områden är ett av de fem centrala målen för Malmös skolpolitik. Tanken är att det systematiska kvalitetsarbetet ska utgöra underlag för att kunna identifiera vilka elevgrupper i kommunen som behöver extra stöd och hjälp. För att på allvar kunna påverka och motverka Malmös skolsegregation använder sig kommunen av en socioekonomisk resursfördelningsmodell framtagen av konsultföretaget Sweco. Samma modell används helt eller delvis av andra stora kommuner, som exempelvis Stockholm och Uppsala, och modellen implementerades 2014. På Malmö stads eget framtagna presentationsmaterial på modellen står följande:

- Resursfördelningen är ett medel för att nå målet att alla elever ska få tillgång till en likvärdig utbildning av god kvalitet. Det betyder att resursfördelningen ska vara anpassad till elevers olika behov och förutsättningar.
- Resursfördelningen ska vara kompenserande mellan skolor med olika förutsättningar och mellan elever med olika behov.

Malmö stad, 2015d.

Modellen är ett ekonomiskt utjämningsverktyg vars syfte är att bryta de sociala bestämningsfaktorer som reglerar elevernas framtidsutsikter. Genom att titta på vilka socioekonomiska variabler som har det starkaste sambandet med studieresultat kan resurser riktas på rätt håll i utbildningsapparaten (Malmö stad, 2015d). Resursfördelningsmodellen används för att beräkna hur ersättningen ska se ut för olika skolor. Den bygger på ekonomisk fördelning utifrån två kriterier. Det första är grundärsättning som är lika för alla elever beroende på vilken årskurs de tillhör. Den andra är strukturerärsättning som regleras av de olika skolornas socioekonomiska förutsättningar. Grundärsättning och strukturerärsättning ges som en sammansatt grundpott till varje skola, och det är varje enskild rektors uppgift att fördela resurserna efter de specifika behov som finns. Detta innebär att det inte är grundskoleförvaltningen som reglerar till exempel hur många specialpedagoger och kuratorer som ska finnas på varje skola, utan detta bestäms i de enskilda

verksamheterna (Malmö stad, 2015d). Sofia konstaterar att personalen är den största kostnaden för skolorna, samtidigt är det viktigt att det finns tillräckligt med lärare för att varje elev ska kunna få den hjälp den behöver. Sofia pekar på exempel där resursfördelningen har fått ett tydligt genomslag. Hon förklarar att det på Djupadalskolan är cirka trettio elever per lärare på svenskundervisningen, medan Sofielundsskolan har satts en gräns på tio elever per lärare, eftersom många av eleverna där behöver speciellt stöd i ämnet.

Storleken på strukturersättningen bestäms av hur väl resultatvariablerna korrelerar med de socioekonomiska variablerna. Ju större korrelation desto mer strukturersättning tilldelas skolorna.

- **Resultatvariabler:**

- Inte uppnått godkänt i fler än ett ämne.
- Saknar behörighet till nationella gymnasieprogram.

- **Socioekonomiska variabler:**

- Kön
- Invandringsår
- Vårdnadshavarnas utbildningsnivå
- Ekonomiskt bistånd
- Antal vårdnadshavare
- Bostadsområde
- Skola

Malmö stad, 2015d

Förutom göra en likvärdig fördelning genom att beakta individuella förutsättningar finns det också andra ersättningsmöjligheter för skolorna. Detta kan till exempel vara hyreskompensationer för att säkra att lokalkostnaderna inte påverkar de resurser som läggs på undervisningen eller kompensation vid nybyggnationer. Ett viktigt led i Malmös arbete mot skolsegregation är det ekonomiska stöd som finns för nyanlända elever som har befunnit sig i Sverige i färre än 18 månader. Den ekonomiska fördelningen regleras genomgående av elevens hemlands Human development index (HDI). Länderna är indelade i kategorierna lågt, medel, högt eller mycket hög HDI, och beroende på vilken årskurs eleven tillhör regleras summan av kompensation till skolan. Modellen följer en logisk linje, ju lägre HDI hemlandet har och ju äldre eleven är vid skolstart desto större ersättning (Malmö stad, 2015d). Denna modell infördes 2015 efter att Malmö tagit emot många nyanlända på kort tid. Värt att

poängtera är därför att den nya fördelningsmodellen avseende nyanlända elever inte hade trätt i kraft när kunskapsresultaten för Malmös skolor kom 2015. Att resultaten i kommunen dragits isär, och att de som halkar efter är elever som varit i Sverige under en förhållandevis kort period har dock framgått. Om den nya fördelningsmodellen har fått genomslag vid kommande års mätning återstår därför att se.

Pedagogerna måste förhålla sig till elevernas diversifierade förutsättningar, men de ska få tillräckliga resurser för att kunna uppnå målen utan att likvärdigheten äventyras. Sofia pekar på en extrem spännvidd i staden när hon konstaterar att en elev på Djupadal får 900 kronor i resursfördelning per år medan eleverna på Rosengårdsskolan får 33 000. Sofia konstaterar samtidigt att det är ytterst svårt att sätta en prislapp på skolegregation, och arbetet är inte färdigt bara för att resurserna fördelas annorlunda. Kommunen har liten makt när det kommer till att bestämma över vilka elever som ska gå på vilka skolor. Av denna anledning är strategierna gällande en offensiv resursfördelning avgörande i strävan att minska skolegregationen och arbeta för likvärdighet.

Maria problematiserar det faktum att skolorna i Rosengård får ta emot så många nyanlända elever. Hon menar att det inte spelar någon roll hur mycket pengar de får för att kompensera detta. Eftersom eleverna runt omkring pratar samma språk kommer de aldrig att lära sig svenska. Detta blir en belastning för andra barn som redan har det svårt med språket, samtidigt som det ger dåliga förutsättningar för de nyanlända barnen att komma in i det svenska samhället. Karin ser att en lösning på den här problematiken kan vara de politiska strategierna om att utveckla utslussningssystemet för nyanlända elever. På så vis skulle det kunna bli en utökad blandning av elevsammansättning på alla Malmös skolor. Enligt Andersson (2001) är bostadens läge den avgörande punkten för varje barns interaktions- och socialisationsrum. Skolan är en institution där den sekundära socialisationsprocessen kan öppna upp för ett breddande av framtidsmöjligheter för varje enskild elev. Att främja en bättre utslussning för nyanlända elever kan öppna upp deras socialisationsrum och bredda individernas möjlighet att ta sig in i det svenska utbildningssystemet och i förlängningen in på den svenska arbetsmarknaden.

Resursfördelningsmodellen ska verka kompensande utifrån olika skolors förutsättningar. Anders beskriver att syftet är att alla skolor ska röra sig inom samma ekonomiska ramar, och på så sätt kan transparensen i arbetet upprätthållas och likvärdigheten säkras. Om en skolas elevgrupp förändras ska också fördelningen regleras. Det är enligt honom viktigt att detta underbyggs av empiri och inte av föreställningar om olika skolors sociala utsatthet eller välmående. Karin menar att den stora utmaningen för Malmö nu blir att på allvar följa upp och granska huruvida modellen verkligen får önskat genomslag i praktiken.

7.9 Rörelsefrämjande insatser

En av de centrala politiska strategierna är att främja en större rörelse för elever mellan stadsområden i Malmö. Eftersom segregation framkallar en ojämlik maktstruktur som kan framkalla och upprätthålla hotbilder mellan människor, är tanken att centralt belägna högstadieskolor ska få elever från hela Malmö att mötas i stadens kärna. Detta är någonting som på sikt ska bryta isolering och förändra föreställningar om andra människor (Franzén, 2001). Kristian ansvarar för den översiktliga strategiska planeringen av grundskolornas placering och menar att det finns en enkel logik med den centrala lokaliseringsstrategin. Malmös socioekonomiska uppdelning kan generaliseras till två läger, väst och öst. Genom att ha profilskolor i de centrala delarna med inriktning på matematik, musik, kultur eller liknande, kan det gemensamma intresset göra att elever från båda sidorna av staden söker sig till skolorna i centrum. Men det är en stor utmaning att överbrygga de tydliga fysiska barriärer som finns i Malmö. Kristian menar att det är av yttersta vikt att få en bättre fysisk koppling mellan olika stadsdelar för att underlätta rörligheten mellan dem. Detta gäller i synnerhet för barn i högstadieåldern som bör bredda sina geografiska rörelsemönster och dessutom är tillräckligt gamla för att vara trafikmogna. För att skolorna överhuvudtaget ska få lov att placeras centralt i staden är det framförallt två kriterier som måste uppfyllas. De måste ligga nära knutpunkter för att öka möjligheten för fler elever att ta sig dit och får inte vara en osäker miljö för barn. Kristian konstaterar att det är otroligt svårt att hitta dessa platser eftersom de två kriterierna ofta eliminerar varandra. I vissa avseenden kan skolorna dock få till fysiska åtgärder som bullerplank och andra trafiklösningar. Kristian beskriver hur viktigt det är att planera för blandning.

Möjligheterna är stora och det handlar om att i ett tidigt skede planera för förutsättningar som vi tror är bättre. Som vi tror kan bryta segregation och alltså planera för blandning, planera för profilering, planera för trafiksäkra vägar mellan, planera för att bryta fysiska barriärer, planer för att bryta sociala och mentala barriärer. Sociala i form av att planera bostäder av blandning, fysiska barriärer i form av att ta bort stora vägar som hinder mellan två olika områden. Och mentala i form av att låta människor faktiskt få mötas och bryta sina fördomar och förutfattade meningar.

Kristian

Som tidigare diskuterats är en av förvaltningens stora utmaningar att tillmötesgå de skilda intressen som finns hos stadens olika aktörer. Kristian menar att grundskoleförvaltningen har tydliga strategier och metoder, men de kan ofta vara svåra att få igenom i realiteten. Ett exempel på detta är viljan att kraftsamla genom att bygga större skolor, gärna i närheten av andra stora förskoleenheter. Som en stor enhet kan organisatoriska och ekonomiska fördelar utnyttjas utan att verksamheten gör avkall på kvaliteten. Det låter onekligen fördelaktigt, men samtidigt konstaterar Kristian att gatukontoret satt sig emot detta. De menar att för stora enheter som ligger i geografisk närhet till varandra kan skapa kluster av otrygga miljöer under de tider på dygnet då skolverksamheterna inte är igång.

Sofia berättar om de profilsatsningar som gjordes på Rosengårdsskolans högstadium innan den lades ner. Syftet var att locka dit elever från hela Malmö, men det blev snabbt tydligt att detta inte lyckades. De som sökte var uteslutande barn som redan bodde i Rosengård, och efter nedläggningen flyttades exempelvis en hel fotbollsklass till Linnéskolan. När detta skedde förbättrades skolresultaten för eleverna (Malmö stad, 2015a, s. 24, 61). Sofia menar att detta är en av anledningarna till varför de rörelsefrämjande strategierna har blivit så viktiga i arbetet mot skolsegregation. Eftersom elevernas förbättrade resultat är en indikator på att den positiva kamrateffekten fungerar finns det all anledning att satsa på att få en bättre blandning av elevsammansättning på Malmös grundskolor. Eftersom kommunen har liten makt när det kommer till att styra var människor bosätter sig har de fått förändra det strategiska arbetet genom att skapa och medverka till en större rörelse i staden. Även Maria refererar till när Rosengårdsskolans högstadium stängdes ner och eleverna placerades ut på olika skolor i staden. Hon menar att föräldrarna var väldigt positiva till detta. De tyckte det var otroligt bra att deras barn fick komma till andra,

fungerande skolor och träffa andra barn och ungdomar där deras språkutveckling kunde gynnas. José menar att det även här handlade om förväntningar. Det var positivt för barnen att komma till skolor där förväntningarna var högre och det fanns en större tro på att ungdomarna kunde lyckas. Sofia konstaterar att det även finns tydliga och utstuderade nackdelar med denna rörelsefrämjande strategi. Eftersom det redan finns ett fritt skolval tenderar de högpresterande eleverna att lämna segregerade områden för att studera på andra platser i staden. Att locka fler elever från dessa områden skulle innebära att det kvarvarande elevunderlaget riskerar att ytterligare försvagas.

Går det att bedriva högstadieskola i ett bostadsområde som Herrgården [bostadsområde i Rosengård]? Min fråga är, går det att lyckas? Går det att uppfylla skollagen och läroplanen? Jag är inte säker, jag är inte säker på att det går. Och om det kanske inte går nu så kommer det ju gå ännu mindre då. Och då är ju lösningen i så fall, ja centralt placerade skolor men lägg då ner de högstadierna [i Rosengård].

Sofia

Anders problematiserar också strategin, samtidigt som han konstaterar att någonting måste göras. Han menar att om skolsegregationen på allvar ska kunna brytas måste strategin vara att uppmuntra och medverka till rörelse snarare än att motverka den. Han konstaterar att det inte finns tillräckligt mycket platser för eleverna i Rosengård som det är nu, men istället för att bygga nya högstadieskolor i området ska de centreras. Fokus ska istället ligga på att bygga och bedriva välfungerande låg- och mellanstadier för de elever som ännu inte är tillräckligt gamla för att pendla in till stadskärnan. Men strategin är inte endast riktad mot de socialt utsatta områdena, de ska även främja de socialt välmående och även bryta deras isolering.

Samtidigt som politiker och tjänstepersoner vill främja rörelsen för eleverna i staden är Malmö inne i ett brytningsskede när det kommer till möjligheten att bereda plats på de olika skolorna. Tidigare har kommunen kunnat beordra rektorerna att skapa plats för vissa elever, men detta blir allt svårare eftersom det börjar bli fullt på många skolor. Eftersom det är svårt att hitta bra placeringar för högstadieskolor, och nybyggnation både är dyrt och tar tid, har Malmö hamnat i ett läge där det fria skolvalet blir allt svårare att utnyttja. Anders menar att denna förändring inte nödvändigtvis behöver vara negativ. Istället sker en annan förändring. Föräldrar som

har en utbildningsbakgrund eller har kommit in på arbetsmarknaden, som tidigare sökt sig från segregerade områden, måste nu i större utsträckning låta sina barn gå kvar i skolorna i dessa områden. Detta kommer enligt honom att förbättra den positiva kamrateffekten och därmed också kvaliteten som helhet. Anders tycker inte att det är helt oproblemiskt att förvänta sig att ett fåtal elever ska bidra till att upphöja studieklimatet i dessa skolor, men samtidigt så ska skolorna förväntas bedriva en så likvärdig utbildning som möjligt oavsett var i staden de ligger.

Vad vi måste göra parallellt det är ju att styra våra resurser så att de duktigaste lärarna och de bästa rektorerna hamnar på skolorna där eleverna har de största utmaningarna. För det ska ju inte heller vara så att det enda sättet för sig att få en god utbildning är att du söker dig till en annan skola någon annanstans. För alla skolor ska vara bra. Men den ekvationen har ju varit väldigt svår att uppnå tidigare därför att alla de elever med bättre skolvillkor har valt en skola någon annanstans, och de andra har blivit kvar i Rosengård. Det har blivit en nedåtgående spiral. Men det som jag tror händer nu är att de eleverna kan nu inte längre välja skolor i andra stadsdelar utan de kommer att komma tillbaka till Rosengårdsskolorna, och där ska vi parallellt ha sett till att de ska få den bästa möjliga utbildningen man kan få, där!

Anders

7.10 En likvärdig skola?

En likvärdig skola handlar enligt respondenterna om betydligt mycket mer än att skolorna ska uppnå liknande resultat. Likvärdighet handlar om varje enskilt barns möjlighet att på allvar kunna utveckla sin fulla kapacitet, något som de menar att barnen i Malmö idag inte har möjlighet till. Henrik anser att likvärdigheten inom den svenska skolan har försämrats efter kommunaliseringen och införandet av det fria skolvalet, och idag är den helt på väg bort. Han understryker att detta är ytterst problematiskt eftersom alla i ett samhälle drabbas när något så fundamentalt som skolverksamheternas villkor försämras. Anders poängterar att alla världens skolsystem som är marknadsstyrda har likvärdighetsproblem eftersom det helt enkelt blir lättare för de med resurser att välja de bästa skolorna. Om Sverige skulle vilja komma tillbaka till mer likvärdiga resultat skulle skolpolitiska reformer kunna ta oss tillbaka till det gamla systemet. Anders poängterar dock att detta fungerar i teorin, men inte i praktiken.

Det är bara det att det skulle inte medelklassen gå med på. Det finns väldigt, väldigt starkt stöd för att de ska kunna påverka vilken skola deras barn går på. De välmående, de som faktiskt går och röstar, de som ser till att systemet fungerar och

så vidare, de tolererar inte att vi rör i de här modellerna. Så det finns inget tryck någonstans. Jo det finns ju de som diskuterar det, men det blir ett teoretiskt resonemang för att i praktiken så är det ingen som är beredd att genomföra den förändringen.

Anders

Anders citat bekräftar att det nyliberala valfrihetstänkandet har fått en central roll i den svenska skoldebatten, och här blir den komplicerade relationen mellan nyliberalism och demokrati synlig. Precis som Lindquist (2001) poängterar ställs det individualistiska grundidealet tydligt framför det allmänna och kollektiva intresset. Det kapitalistiska marknadssystemet, med friskolorna och det fria skolvalet i tätén, skulle kunna ses som en generator för skolsegregationen. De demokratiska grundvärdena; jämlikhet, rättvisa och solidaritet skjuts åt sidan till förmån för nyliberala och individualistiska visioner om valfrihet.

Utifrån Dovemarks (2004) och Kjellgrens (2012) teorier kan den inneboende konkurrensen synliggöras då skolan å ena sidan ska forma demokratiska medborgare och å andra sidan fungera som ett utslussningssystem till en arbetsmarknad. Genom att låta skolan ha en tydligt formulerad värdegrund, som bygger på människors lika värde, aktning för varje människas egenvärde, individens frihet och integritet samt människolivets okränkbarhet, kan skolan som institution utge sig för att vara både en demokratisk och individualistisk instans. Anders resonemang kring medelklassens värnande om sina privilegier skulle kunna ses som en logisk följd av konkurrensen inom systemet. Anders konstaterar att likvärdighet inom det svenska utbildningssystemet är någonting att sträva efter, men det är orealistiskt att tro att det någonsin kan uppnås. Enligt honom är likvärdighet helt enkelt en utopi.

7.11 En likvärdig skola i Malmö?

Karin menar att likvärdighet inom skolan kan vara mer än en utopisk tanke. Hon talar om praktisk och fysisk likvärdighet i form av lika tillgång till elektroniska hjälpmedel och stimulerande skolmiljöer som lika avgörande för varje elevs utveckling. Kristian poängterar samma sak när han belyser utbyggnaden av Malmös skolverksamheter som en av Malmös största utmaningar. Han menar att det är en del av kommunens arbete mot skolsegregation att se till att inte prioritera nybyggen och bortse från de

gamla skolornas renoveringsbehov. Värde av att ha liknande standard på skollokaler är viktigt för att minska risken för att starka elever samlas på vissa skolor medan andra får hålla tillgodo med äldre skolors sämre fysiska standard.

Men oavsett hur resurserna fördelas i Malmö tycks det dock fortfarande finnas svårigheter att locka till sig utbildad personal till vissa skolor i staden. Karin konstaterar exempelvis att Rosengårdsskolan har stora problem med att attrahera utbildad personal trots att de har väldigt små förskolegrupper och är personaltäta. Hon menar att detta är ett betydande likvärdighetsproblem i Malmö. Att ha duktiga och utbildade pedagoger är extremt viktigt för att barnen ska få ut maximalt av sin tid i förskola och skola. Karin tror att ett sätt att handskas med problemet skulle kunna vara att erbjuda vidareutbildning för dem som anses göra ett bra jobb, men inte har den formella kompetens som krävs. Hon är skeptisk till de politiska målen att prioritera löneökningar för de pedagoger som tar jobb på skolor som är socialt utsatta. Hon menar att det är viktigt att lärare premieras i sin löneutveckling på grund av sin pedagogiska skicklighet, inte för att de väljer att jobba i ett visst område. Enligt henne är det viktigaste att eleverna tillåts hitta en stimulans i sin lärandemiljö, och då krävs både bra pedagoger och en kontinuitet i det pedagogiska utövandet. Malmö har idag en ojämn fördelning av utbildade lärare på stadens skolor. Karin menar att detta i allra högsta grad är en likvärdighetsfråga som måste problematiseras i större utsträckning än vad som görs idag.

7.12 Hur prioriterar Malmö stad?

Du bygger Malmö Live fastän du har den största segregationen i Sverige tror jag. Varför restaurerar du inte upp skolorna på Rosengård och bygger skolor? Du bygger Malmö Live, till vadå, när du har ett konserthus som funkar? Det är bara monument över sig själv.

Henrik

Henrik har länge varit upprörd över Malmöpolitikernas oförmåga att prioritera skolverksamheten före stadsbilden. Han säger att han är besviken på politikerna som inte gjorde någonting åt Rosengårdsskolan och den situation som eleverna var i, och att politikernas snedprioriteringar på allvar förstörde många barns framtid. Sofia konstaterar att Malmö ligger under riksgenomsnittet för hur mycket pengar Sveriges

kommuner lägger på varje elev, något som hon menar inte är rimligt. Hon menar att det inte finns en enkel ekvation för hur budgeten ska fördelas för att alla instanser ska gagnas, och det är ständiga överväganden i vad som ska prioriteras. Malmö har arbetat hårt för sin stadsbild, men dessa satsningar och prioriteringar kan ifrågasättas. Samtidigt kan Sofia förstå att stadens företrädare sett ett värde i att bygga en attraktiv, trevlig, stimulerande och spännande stad där människor vill bo, och detta har de enligt henne utan tvekan lyckats med. Det krävdes krafttag för att ta sig ur den industrikrisis som Malmö befann sig i under nittioalet, men även om prioriteringarna hade gjorts helt annorlunda och skolverksamheterna hade satts i främsta rummet, skulle antagligen skolan i Malmö ändå ha väsentliga problem. Sofia menar att det måste finnas ett inflöde av kreativa människor för att lyfta hela staden, och nu när dessa människor bor i Malmö kan även skolorna gynnas på sikt.

Välfärd är inte gratis. Alltså det är bara så att Malmö måste också ha några höginkomsttagare, vi skulle behöva många fler. Vem ska annars betala för detta? Så att jag kan mycket väl förstå de prioriteringarna vad det gäller Västra Hamnen. Sen kan man diskutera Malmö Live, är det nödvändigt att ha världens bästa konserthus? Nej kanske inte, det gamla kanske dög. Men en trevlig stad, en trevlig stadsmiljö det är rätt så värdefullt ja, det är rätt så värdefullt.

Sofia

Som citatet antyder har Sofia en förståelse för varför Malmö stad har lagt viktiga och stora resurser på att skapa en attraktiv stadsmiljö. Samtidigt poängterar hon att hennes grundinställning är att Malmö trots detta inte kan få lov att komma undan med att tilldela skolorna mindre medel än riksgenomsnittet. Hon understryker sin frustration när hon säger att: ”Å *andra sidan kan inte heller staten leva med att i Malmö växer vart tredje barn upp i en fattig familj och inte göra någonting åt det.*” (Sofia).

Anders förklarar att det finns tre anledningar till varför eleverna i Malmö får mindre pengar än riksgenomsnittet. Det första handlar om att Malmö har satsat otroligt mycket pengar på att rädda sin basala ekonomi. För att inte fortsätta tappa befolkning och arbetskraft har Malmö satsat väldigt mycket pengar på det offentliga rummet, gator och torg, Citytunneln och Malmö Live. Detta menar han kan ses som en grundförklaring till de ekonomiska prioriteringarna i staden. Den andra förklaringen som Anders pekar på är att statistiken inte är helt sanningsenlig. Han menar att den effektiva organisation som finns i Malmös skolförvaltningar har gjort att mycket

pengar kunnat sparas för att istället läggas på undervisning. Genom en smal överbyggnad har eleverna i Malmö fått mer pengar ute i klassrummen än vad siffrorna påstår. Det tredje svaret handlar om att Malmö har flera olika utmaningar som är starkt sammankopplade med skolan och de elever som har det svårt i skolan. Malmö är en stad med flera sociala utmaningar och därför finns det kostnader på flera olika konton, som exempelvis omhändertagande av barn och socialbidragskonton. Det paradoxala blir att det är svårt för kommunen att höja skatten för att kompensera för Malmös många fattiga barn, för risken finns då att de som har pengar flyttar från staden. Det finns heller ingen riktig rättvisa i fördelningen av resurser mellan kommuner. Kommuner som har utmaningar som Malmö skulle behöva satsa mer pengar på sin skolverksamhet, men det är svårt på grund av andra utmaningar som tar pengar ur kassan och som inte heller kan underprioriteras. Anders menar att detta blir ett slags moment 22, som är otroligt svårt att styra över. Han efterfrågar mer hjälp från staten och menar att den totala ekonomin måste skyffla pengar från ett konto till ett annat. Han refererar till hösten 2015 och de stora befolkningsförflyttningarna som medförde väldigt stora mottagandekostnader för Malmö. Att eftersträva en rimligare fördelning mellan kommunerna är ett måste, annars kommer det att bli svårt för Malmö att upprätthålla ett bra välfärdssystem.

[...] den ekonomiska hållbarheten är liksom basen för den sociala hållbarheten. Det är nästan omöjligt att tänka sig att vi skulle kunna nå social hållbarhet utan att ha en ekonomisk hållbar situation. I någon mening så måste man förstå att Malmö försöker rädda sig och överleva efter industrikrisen och gör en massa saker som kostar pengar, men det är basen för att kunna göra de sociala satsningarna. Vi är nu i det läget att vi kan börja fokusera mycket mer på de sociala investeringarna och det är inte 'mission completed', men det är i alla fall någon typ av delseger.

Anders

Även Kristian problematiserar kring den balansgång som kommunen måste utföra i sitt prioriteringsarbete. De måste planera för en variation av utbud, och han menar att kultur- och konferenscentrum bidrar till att upprätthålla stadens attraktivitet. Detta kan på sikt bli lika viktigt som samhällsservice. Det är lätt att ifrågasätta att Malmö Live byggdes samtidigt som Rosengårdsskolans högstadium lades ner, men det handlar om stadens utveckling som helhet. Enligt Kristian är det därför viktigt att nyansera debatten.

José säger att han kan förstå både kritiska och positiva röster om Malmö Live. Att prioritera skrytbyggen före skolverksamhet kan vara svårt att förstå, staden förskönas helt enkelt för en viss socialgrupp medan den förnekar andra. Men det finns en poäng med att få strålkastarljuset riktat mot Malmö. Utan Malmö Live, Västra hamnen och de andra satsningarna på Malmö ser han risken för att det bara hade funnits en extremt negativ mediabild av staden. José menar att påkostade byggnader på sätt och vis skulle kunna kompensera för denna negativa bild. Maria håller med José om att det ibland kan vara svårt att förstå varför Malmö har lagt pengar på dessa projekt. Samtidigt menar hon också att dessa satsningar är viktiga i längden. Det är på dessa platser som människor faktiskt kan mötas. Hon har en viktig poäng när hon konstaterar att i Malmö frodas all världens kultur, därför är det heller inte konstigt att Malmö också kan vara en stad där världens bästa konserthus byggs. Maria drar också en spännande parallell till hur Malmö Live kan ses som en belöning för den befolkning i staden som betalar skatt och upprätthåller välfärdsstrukturen. På samma sätt som de måste få uppmuntran så måste också eleverna i klassrummet få uppmuntran.

Elever i klassen som kämpar och sköter sig och har bra betyg syns inte. Och det är de som är stökiga som lyfts hela tiden. Jag förstår att det är viktigt, men de andra är också viktiga. Vi måste göra ett bättre jobb med att lyfta dem också, men vi missar. Det är samma sak [som Malmö Live], vi måste tänka på andra folk också.

Maria

7.13 Skolans funktion och vikten av att mötas

Henrik beskriver hur det fria skolvalet har gjort att många människor inte längre blandas i en gemensam skola i området. Att blandas med människor från alla sociala grupper är viktigt för att se samhällets helhet och kunna känna förståelse för alla människors olika sociala situationer. Det svenska samhället är en mix och då borde skolan också vara en mix, för det är meningen att skolan ska representera hela samhället. Konsekvensen av den sociala snedrekryteringen har blivit en ytterligare påspädning av den redan starka segregationen. Han menar att hans uppgift som lärare är att se till att hans elever blir demokratiska tänkare och får så mycket kött på benen att de klarar sig i livet. Men detta menar Henrik är svårt när klasskillnaderna är så tydliga. Henrik anser att systemets uppbyggnad håller på att återgå till det klassamhälle vi i Sverige tidigare var måna om att bryta ner. Arbetarklassen idag är

medelklass, men det finns en stor underklass i Sverige som lever i ett svårt socialt utanförskap. Detta utanförskap menar han skapar en frustration som sprider sig rakt in i skolan.

Kristian menar att Malmö har ett problem genom att bebyggelsestrukturen i staden är väldigt homogen i olika områden. Detta gör att människor med samma socioekonomiska förutsättningar samlas i kluster. Under dessa förutsättningar får skolan en kompensatorisk roll, och det är därför skolfrågan blivit en så central fråga i segregationssdebatten. Kristian är övertygad om att människor har mycket att vinna på att mötas och bryta barriärer. Det kan handla om att utveckla respekten för andra kulturer, men det kan också handla om möjligheter att knyta kontakter med utbildnings- eller arbetsmarknaden. Det handlar helt enkelt om att få en mångfald av upplevelser som inte kan uppnås genom ett isolerat liv i ett visst geografiskt område. Sofia menar att skolans funktion är att bereda alla barn en väg in i vuxenlivet genom en likvärdig utbildning. Som ett led i detta måste eleverna förberedas för den verklighet de ska delta i, och därför måste de också kunna erbjudas en representativ bild av samhället i skolan. Genom att möta andra kulturer och medmänniskor kan isolering både vad gäller social utsatthet och socialt välmående brytas, något som eleverna tjänar på i ett längre perspektiv. Sofia menar också att det finns ytterligare argument som talar för att en blandad elevsammansättning i skolan är ett viktigt led i samhällsutvecklingen. Hon refererar till forskning som visat att klasser med olika kunskapsnivåer möjliggör en bättre utveckling i elevernas kunskapskurva än klasser med liknande kunskapsnivåer. Sofias uttalande stärker argumenten för att en mer heterogen elevsammansättning skulle gagna samhället som helhet, men även här blir det uppenbart att nyliberala, individualistiska värden prioriteras framför kollektiva intressen.

José och Maria arbetar dagligen med föräldrar till barn som är socialt isolerade i sina närområden. Även de menar att det är viktigt att barn från olika delar av staden kan mötas i skolan för att få en bättre bild av hur samhället ser ut och möta människor från alla olika samhällsklasser. José tycker att det är en rättighet att få känna en trygghet i samhället genom att umgås med dem som talar samma språk, har samma kulturella preferenser och ofta också bekänner sig till samma religiösa tro. Samtidigt kan han även se risker med att många fastnar i dessa mönster och har svårt att bryta det sociala

utanförskapet. Segregationens negativa effekter menar han blir påtagliga när barn föds i Sverige, men trots detta växer upp i områden som gör att de har svårt att slå sig in på den svenska utbildnings- och arbetsmarknaden. För att kunna bryta dessa mönster måste barnen träffa människor som kan stötta dem på vägen framåt inom skola, utbildning och senare i arbetslivet.

Anders beskriver hur samhällets drivkrafter sällan beror på individuella förutsättningar utan ofta är ett resultat av de sociala omständigheter som varje människa befinner sig i. Han menar att om en person är arbetslös i ett område där ingen annan är arbetslös, är chansen att få ett jobb extremt mycket högre än om personen bor i ett område där ingen annan arbetar. Individens villkor att få ett jobb förändras inte bara för att hen bor på det ena eller det andra stället, det enda som förändras är att den omgivande strukturen ger olika förutsättningar. Anders menar att det är detta som gör att segregation kostar. När människor med sociala utmaningar hamnar i ett och samma område har de svårt att hjälpa varandra att komma vidare. Samma premisser gäller i skolan. Ett tydligt exempel på detta är att Rosengårdselevernas kunskapsresultat förbättrades signifikant när de placerades ut på andra Malmöskolor. Detta visar återigen att det inte är de enskilda elevernas förutsättningar som reglerar möjligheten att lyckas i skolan, det är de sociala omständigheterna som är den viktigaste faktorn.

7.14 Kommunaliseringen – hiss eller diss?

Sofia konstaterar att likvärdighet inom skolan är svårt att definiera, men det är uppenbart att det finns stora skillnader i Sverige, både mellan kommuner och inom kommunen, men också mellan pedagoger på olika skolor i en kommun. Hon menar att grundskoleförvaltningens jobb är att göra allt de kan för att arbeta med likvärdighet inom de frågor som de har direkt inflytande över. Samtidigt ställer hon sig kritisk till kommunernas uppdrag inom den svenska skolan, eftersom det är möjligt att tolka uppdraget på olika sätt. Kommunen har en flytande roll i sin relation mellan staten och de pedagoger som konfronteras med skolegregationens utmaningar varje dag. Dessutom måste de förhålla sig till de marknadskrafter som på många sätt styr även utbildningsfältet.

Henrik problematiserar kommunaliseringen och hur den har påverkat den svenska skolans styrning på ett negativt sätt. Han menar att skolans styrning är en ren riksangelägenhet och inte bör överlämnas till kommunerna. Problemet blir enligt honom att decentraliseringen medför en risk för att kompetensnivån på den som arbetar med skolutveckling försämras.

[...] kommunalisering som jag fortfarande hävdar var det största dråpslaget mot svensk skola. För om staten bestämmer 'så här ska skolan se ut' då ska också staten bestämma 'här är pengarna för att göra det och det och ni ska göra så'. Det ska ju inte sitta en massa småpåvar i kommunerna som är mer eller mindre intresserade av skolan.

Henrik

För att likvärdighet ska kunna uppnås i skolan är Henrik övertygad om att skolan måste förstatligas igen. Det är viktigt att Skolverket och Skolinspektionen i sin egenskap av statliga myndigheter kan garantera en nationell utjämning av skolans resurser snarare än att detta ansvar ska ligga på kommunerna. Även Sofia tycker att staten borde ta ett större ansvar i det faktiska arbetet för likvärdighet istället för att endast sätta upp de centrala målen. Hon menar att det alltid finns en risk för att kommuner tolkar uppdraget olika, och därför blir det svårt att uppnå en likvärdig utbildning i olika kommuner. Staten har bestämt att kommuner ska resursfördela utifrån skolornas skilda behov och förutsättningar, men staten resursfördelar inte i förhållande till de olika kommunernas behov. Det kommunala utjämningssystemet landar i att alla kommuner får lika mycket pengar per invånare, men Sofia menar att det inte är svårt att räkna ut att Malmö behöver betydligt mer resurser än exempelvis Lomma kommun. Hon menar att om staten förväntar sig en likvärdig utbildning måste de också fördela resurserna på ett mer likvärdigt sätt, annars kan de inte ställa de krav de gör. Sofia menar att det är orealistiskt att förvänta sig ett ökat skatteunderlag som ska kunna gå till skolan när kommunen redan har en fattig befolkning. Malmö stad skulle kunna ta pengar från andra delar av sin budget, men då kommer pengar att behöva tas från exempelvis socialtjänsten, och det är knappast eftersträvanvärt. Även Anders efterfrågar ett större statligt ansvar när det kommer till resursfördelningen mellan kommuner. Han lyfter fram att många av de välmående kommuner som finns runt Malmö har haft som affärsidé att avsäga sig ansvaret för social inkludering. Genom en större statlig styrning skulle ett kommunalt utjämningssystem kunna lyfta de socialt utsatta genom bättre och mer effektivt riktade resurser.

Kristian konstaterar att Malmö har ett nytt sätt att styra sin skolverksamhet, och han understryker att de bara är i början av en stor och kraftfull satsning på skolorna i staden. Han menar inte att det är en ursäkt för nuvarande brister, men det är både positivt och viktigt att staden provar nya metoder i sitt arbete mot skolsegregation. Eftersom allting pekar på att möten och kunskapsutbyte kan bryta segregationstrender tror de på sina strategier.

Så när vi summerar efter krisen, efter omstruktureringen, efter den stora omvandlingen av Malmö så kan vi konstatera att Malmö är en stad där den sociala hållbarheten är dåligt utvecklad. När vi tittar på vilka verktyg vi kan använda för den sociala hållbarheten så är det ingen tvekan om att skolan dyker upp som ett verktyg för att skapa bättre social hållbarhet.

Anders

8. Slutsats

Det framgår av analysen att det finns en utbredd skolsegregation i Malmö. Människor vill gärna att deras barn ska gå i skolan nära sin folkbokföringsadress, men på grund av den utbredda bostadssegregationen får detta konsekvenser för Malmöskolornas elevsammansättning. De elever som har utbildningskapital tenderar att söka sig från de segregerade områdena för att få en mer gynnsam utbildning i andra delar av staden. Detta lyfts fram som en klassfråga, där den växande underklassen i Malmö får det allt svårare i skolan. Kunskapsmätningarna visar att elevernas resultat har polariserats. Även om många elever i Malmö har höjt sig över en förväntansnivå, finns det elevgrupper vars resultatnivåer försämrats ytterligare. Av analysen framgår det att detta främst beror på att Malmö har tagit emot många nyanlända personer i högstadiesåldern under de senaste åren.

Kommunaliseringen och valfrihetsreformerna har gjort kommunernas arbete mot skolsegregation svårt. Det måste ske ständiga överväganden och förhandlingar för att förvandla tanke till handling på ett utbildningsfält som är ytterst komplext. Eftersom skolan är delvis centralstyrd, delvis kommunstyrd, och synnerligen marknadsstyrd blir bekämpningen av skolsegregationen komplicerad. Det finns obestridligt goda intentioner och görs kraftfulla satsningar, men trots detta tycks det vara svårt att på allvar kunna påverka skolsegregationen i staden. Det finns å ena sidan kommunala

politiska riktlinjer med syftet att tydliggöra Malmö stads visioner om en mer likvärdig skola, och det finns också strategier från grundskoleförvaltningen som ska främja ett gemensamt kulturbygge för att motverka skolegregationen. Malmö stad har tagit till sig den enorma kritikstorm som kom efter att högstadiet på Rosengårdsskolan lades ned. Det systematiska kvalitetsarbetet, de fem politiska riktlinjerna för en mer likvärdig skola, resursfördelningsmodellen och de rörelsefrämjande strategierna för en ökad blandning av elevsammansättningen på Malmös grundskolor är alla betydelsefulla insatser för att motverka skolegregationen i staden och göra skolan mer likvärdig. Omorganiseringen har underlättat Malmö stads arbete med skolfrågor. Genom riktade resurser kan ekonomin fördelas till de mer behövande skolorna. Nu återstår det att se om uppföljningen kan påvisa huruvida arbetet får genomslag i praktiken.

Att arbeta mot skolegregationen lyfts som viktigt för Malmö som stad. Många av intervjupersonerna menar att elever måste förberedas bättre för verkligheten genom att få en mer representativ bild av det svenska samhället, och skolan ses som ett verktyg för att på sikt främja en bättre social hållbarhet. I analysen framkommer att en större blandning av elever med olika socioekonomisk bakgrund kan få en positiv effekt på resultatnivåerna för samtliga elever. Att barn stöttas i sin utbildning och träffar olika typer av människor är viktigt för elevers möjligheter att skapa sociala kontakter som kan hjälpa dem att komma vidare i livet. Eftersom skolan ska verka för att forma demokratiska medborgare och samtidigt fungera som en ingång till arbetsmarknaden blir således ett breddande av varje elevs socialisationsrum avgörande för samhälles utveckling som helhet.

9. Vidare forskning

Under slutspurten för denna studie publicerade Skolkommissionen en statlig utredning som behandlar den bristande likvärdigheten inom den svenska skolan. Skolkommissionen konstaterar bland annat att de sjunkande resultatnivåerna i svensk skola är starkt sammankopplade med en växande skolegregation, och de har identifierat en rad brister i skolsystemets efter de reformer som genomfördes på 1990-talet. Kommissionen efterfrågar ett större statligt ansvarstagande för att stödja kommunerna i sitt huvudmannaskap, och en nationell resursfördelningsmodell för

skolan framställs som nödvändig (SOU 2016:38). Om skolkommissionens förslag på åtgärder får genomslag i praktiken, skulle det vara mycket intressant att undersöka hur Malmö stads möjlighet att påverka skolegregationen i staden skulle förändras.

Referenser

Litteratur

Almqvist, R. (2006) *New public management – om konkurrenssättning, kontrakt och kontroll*, Upplaga 1:1, Liber AB.

Andersson, E (2001) *Den delade staden: Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Red: Magnusson, L. Umeå: Boréa.

Broady, D. (1998) *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*, Skeptron Occasional Papers: Nr 15. Uppsala Universitet: ILU.

Böhlmark, A. & Holmlund, H., (2011) *20 år med förändringar i skolan: Vad har hänt med likvärdigheten?* Stockholm: Studieförbundet näringsliv och samhälle.

Dovemark, M. (2004) *Ansvar – Flexibilitet – Valfrihet: En etnografisk studie om en skola i förändring*. Göteborgs Universitet.

Fahlbeck, H. (2013) *Leder frihet att välja skola till skolsegregering? – En regional undersökning av kommunala och fristående grundskolor i Malmö*, Lunds Universitet: Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi.

Franzén, M. (2001) *Den delade staden: Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Red: Magnusson, L. Umeå: Boréa.

Kjellgren, H. (2012) *Skolan som politisk organisation*, Red: Jarl, M. & Pierre, J., 2 upplagan, Gleerups Utbildning AB.

Larsson, E., Westberg, J., (Red.), (2011) *Utbildningshistoria*, Lund: Studentlitteratur.

Lidegran, I. (2009) *Utbildningskapital – Hur det alstras fördelas och förmedlas*. Uppsala Universitet.

Liedman, S. (2011) *Hets! En bok om skolan*, Falun: Scandbook AS.

Lundquist, L. (2001) *Medborgardemokratin och Eliterna*, Lund: Studentlitteratur.

Malmö stad (2015a) *Kunskapsresultaten i Malmös skolor 2015*, ansvarig: Grundström, E. Grundskoleförvaltningen: Kvalitetsavdelningen.

Malmö stad (2015b) *Enkätundersökningen 2014/2015 – Elever i grundskolan*, ansvarig: Grundström, E. Grundskoleförvaltningen: Kvalitetsavdelningen.

Malmö stad (2015c) *Kvalitetsrapport 2015 – Grundskoleförvaltningen*, ansvariga: M, Morin & Ullman, m. Grundskoleförvaltningen: Kvalitetsavdelningen.

Malmö stad (2015d), *Resursfördelningsmodellen*, arbetsdokument skickat via mail från grundskoleförvaltningen, enheten för lokalplanering. [Mail skickat: 16-04-28].

Malmökommissionen, Malmö stad (2012) *Skolan och staden – Forskningsperspektiv på integration och skolrelaterade klyftor i den moderna staden.*, Diskussionsunderlag för Malmökommissionens slutrapport. Red: Bunar, N.

Malmökommissionen, Malmö stad (2013) *Malmöns väg mot en hållbar framtid – Hälsa, välfärd och rättvisa*. Red: Stigendal, M. & Östergren, P-O.

Merriam, S. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*, Översättning: Nilsson, B. Lund: Studentlitteratur.

Persson, R. (2008) *Segregation, Education and Space – A case study of Malmö*, Lund: Department of architecture and Built Environment.

Quennerstedt, A. (2012) *Skolan som politisk organisation*, Red: Jarl, M. & Pierre, J., 2 upplagan, Gleerups Utbildning AB.

Rennstam och Wästerfors (2015) *Från stoff till studie – om analysarbete inom kvalitativ forskning*, Lund: Studentlitteratur.

Ryen, A. (2011) *Kvalitativ intervju – Från vetenskapsteori till fältstudier*, Liber AB, 1:2 Upplagan, Sahara Printing.

Skawonius, C. (2005) *Välja eller hamna – Det praktiska sinnet, familjens val och elevers spridning på grundskolor*, Pedagogiska institutionen: Stockholms Universitet.

Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? – Kunskapsöversikt om betydelsen för olika faktorer*. Stockholm: Utvecklingsavdelningen.

Skolverket (2015) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Reviderad 2015.

SOU 2016:38 (2016) *Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet*, Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Internetreferenser

Malmö stad (2013) *Nystart för ett bättre Malmö*, Länk: <http://malmo.se/Kommun--politik/Vart-Malmo/Vart-Malmo-artiklar/2013-06-27-Nystart-for-ett-battre-Malmo.html> [Tillgänglig: 16-05-25].

Malmö stad (2014) *Varje elevs bästa skola*. Grundskoleförvaltningen. Länk: <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Grundskola/Nyheter-grundskola/2015-02-11-Varje-elevs-basta-skola.html> [Tillgänglig: 16-05-24].

Malmö stad, (2016a) *Om grundskoleförvaltningen*, Malmö: Grundskoleförvaltningen. Länk: <http://malmo.se/Kommun--politik/Organisation/Forvaltningar/Grundskoleforvaltningen/Om-grundskoleforvaltningen.html> [2016-05-18]

Malmö stad, (2016b) *Systematiskt kvalitetsarbete*, Malmö: Grundskoleförvaltningen. Länk: <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Grundskola/Kvalitet/Systematiskt-kvalitetsarbete.html> [2016-05-18].

OECD (2015) *Sweden should urgently reform its school system to improve quality and equality*, Länk: <http://www.oecd.org/sweden/sweden-should-urgently-reform-its-school-system-to-improve-quality-and-equity.htm> [Tillgänglig: 16-05-12].

Socialdemokraterna (2015) *På väg mot toppen- 5 åtgärder för en mer likvärdig skola i Malmö*. Socialdemokraterna i Malmö. Länk: http://socialdemokraternamalmö.se/wp-content/uploads/2015/02/5_atgarder_for_en_mer_likvardig_skola.pdf [Tillgänglig: 16-05-15].

Sydsvenskan, (2013) *F som i Fiasko*, publicerad: 7 maj 2013. Länk: <http://www.sydsvenskan.se/2013-05-07/f-som-i-fiasko> [16-05-18].

Utbildningsdepartementet (2016) *Skollag, 2010:800*, Länk: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Vetenskapsrådet (1990) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Länk: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [Tillgänglig: 16-05-25].

Muntliga referenser

Henrik (2016) Före detta lärare på Rosengårdsskolan.
Intervjutillfälle: 16-04-26.

Kristian (2016) Arbetare på grundskoleförvaltningen.
Intervjutillfälle: 16-04-28.

Sofia (2016) Arbetare på grundskoleförvaltningen.
Intervjutillfälle: 16-04-28

José & Maria (2016) Kommunikatörer, Malmö stad.
Intervjutillfälle: 16-04-29.

Anders Rubin (2016) Grundskolenämndens ordförande samt kommunalråd.
Intervjutillfälle: 16-05-03

Karin (2016) Arbetade på Skolinspektionen vid tillsynsåren 2010-2011.
Intervjutillfälle: 16-05-03.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide: Henrik

Information till respondentent:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör.
- Informera om anonymitet.
- Fråga om det är okej att spela in intervjun.
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att han gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Hur kommer det sig att du valt att arbeta som lärare?
- Kan du berätta om ditt arbete på Rosengårdsskolan? Kan du berätta vad som hände när kommunen valde att lägga ner skolan?
- Varför valde du att börja arbeta på en friskola istället för att arbeta kommunalt?

Skolsegregation i Malmö:

- Vad menar du är skolans funktion?
- Hur ser du på skolan i Malmö? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Skulle du vilja berätta hur du upplever att skolsegregationen i Malmö ser ut?
- Hur såg segregationen i Malmö ut innan friskolereformen?
- Hur ser du på Malmö stad arbete med skolsegregation? (Vad gör de? Vad gör de inte?)
- Vilka mål strävar Malmö stad efter? Har de några tydliga visioner? Är de realistiska? Är de framgångsrika?
- Upplevde du att ni fick tillräckliga resurser från kommunen för att kunna utföra ett arbete som gav stöd till de barn som behövde det? (likvärdighet)
- Malmö är ju en speciell storstad med tanke på att vi inte har förorter såsom i Stockholm och Göteborg. Vad innebär detta för Malmö egentligen? Vad tror du blir skillnaden?
- Varför är det viktigt att arbeta emot skolsegregation?
- Är det viktigt för eleverna att röra sig i staden och mellan skolorna i Malmö?

Kommunens roll i arbetet mot skolsegregation:

- Vad tycker du om kommunaliseringen av skolan? Hur ser du på kommunens roll?
- Upplever du att kommunen har ett ideologiskt handlingsutrymme gällande skolpolitiken?
- Vad anser du är kommunens roll när det kommer till att upprätthålla en god grundskoleutbildning inom Malmö stad?
- Upplever du att kommunens roll inom utbildningspolitiken är tydlig?
- Vad tycker du om friskolan/friskolereformen?
- Hur ser du på möjligheten för skolkoncerner att vara vinstdrivande. Vilka är de positiva och negativa konsekvenserna av detta?

Likvärdighet:

- Hur skulle du definiera begreppet "likvärdighet" inom skolan?
- Varför tror du att detta begrepp kan tolkas på så olika sätt?
- Varför tror du att friheten att välja skola är så viktig?
- Vilka värden tycker du dominerar skolan idag?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!

Bilaga 2. Intervjuguide: Kristian

Information till respondentent:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör
- Fråga hur han stället sig till anonymitet
- Fråga om det är okej att spela in intervjun
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att han gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Kan du berätta om ditt arbete? Vad har du för yrkesroll och vad är dina arbetsuppgifter?
- Hur kommer det sig att du valt att arbeta med lokalplanering gällande skolor?

Skolsegregation i Malmö:

- Vad menar du är skolans funktion?
- Hur ser du på skolan i Malmö? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Skulle du vilja berätta hur skolsegregationen i Malmö ser ut?
- Har du någon uppfattning om hur skolsegregationen såg ut i Malmö för tjugo år sen?
- Hur arbetar Malmö stad med den växande skolsegregationen?
- Vilka mål strävar Malmö stad efter? Har ni några tydliga visioner? Tror du att de är realistiska? Är de framgångsrika?
- Malmö är ju en speciell storstad med tanke på att vi inte har förorter såsom i Stockholm och Göteborg. Vad innebär detta för Malmö egentligen? Vad tror du blir skillnaden?
- Varför är det viktigt att barn från olika delar av Malmö möts? (Både i det offentliga rummet och i skolan?)
- Det finns strategier om att alla grundskolor ska ligga inne i Malmö, detta för att öka rörelsen inom staden. Varför är detta viktigt? Hur har politiker och tjänstepersoner resonerat i denna fråga?
- Varför byggs Malmö Live samtidigt som politikerna lägger ner Rosengårdsskolan?

Kommunens roll i arbetet mot skolsegregation:

- Vad är kommunens roll när det kommer till att upprätthålla en god grundskoleutbildning inom Malmö stad?
- Upplever du att kommunens roll inom utbildningspolitiken är tydlig? Eller upplever du att kommunen är mitt emellan nationell styrning och lärarna?
- Upplever du att kommunen har ett ideologiskt handlingsutrymme gällande skolpolitiken?
- Vilka för- och nackdelar finns det med att olika kommuner kan driva olika skolpolitik?
- Vad tycker du om friskolan?
- Hur ser du på möjligheten för skolkoncerner att vara vinstdrivande. Vilka är de positiva och negativa konsekvenserna av detta?

Likvärdighet:

- Hur skulle du definiera begreppet ”likvärdighet” inom skolan?
- Varför tror du att detta begrepp kan tolkas på så olika sätt?
- Hur tror du att det kommer sig att valfrihet är ett så laddat ord?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!

Bilaga 3. Intervjuguide: Sofia

Information till respondentent:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör
- Fråga om det är okej att spela in intervjun
- Ok att använda hans namn?
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att han gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Kan du berätta om ditt arbete? Vad har du för yrkesroll och vad är dina arbetsuppgifter?
- Hur kommer det sig att du valt att arbeta på grundskoleförvaltningen?

Skolsegregation i Malmö:

- Vad menar du är skolans funktion?
- Hur ser du på skolan i Malmö? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Skulle du vilja berätta hur skolsegregationen i Malmö ser ut?
- Hur såg segregationen i Malmö ut innan friskolereformen och kommunaliseringen?
- Hur arbetar Malmö stad med den växande skolsegregationen?
- Vilka mål strävar Malmö stad efter?
- Hur ser du på detta arbete? Upplever du att arbetssättet är framgångsrikt?
- Malmö är ju en speciell storstad med tanke på att vi inte har förorter såsom i Stockholm och Göteborg. Vad innebär detta för Malmö egentligen? Vad tror du blir skillnaden?
- Varför är det viktigt att arbeta emot skolsegregation?
- Är det viktigt att röra sig i staden och mellan skolorna i Malmö?
- Ni vill bygga högstadieskolor i centrum för att få en större blandning av elever. Men, jämför med gymnasieskolorna som är segregerade. Kommer det fungera?

Kommunens roll:

- Vad tycker du om kommunaliseringen av skolan? Hur ser du på kommunens roll i systemet?
- Vad är kommunens roll när det kommer till att upprätthålla en god grundskoleutbildning inom Malmö stad?
- Upplever du att kommunens roll inom utbildningspolitiken är tydlig? Eller upplever du att kommunen är mitt emellan nationell styrning och lärarna?
- Upplever du att kommunen har ett ideologiskt handlingsutrymme gällande skolpolitiken? Eller måste kommunen uteslutande följa de riktlinjer som lägger fokus på resultat och kvalitet?
- När man läser olika rapporter om skolan så får man känslan av att ingen tycker att systemet är bra som det ser ut idag. Vilka intressen gör att det finns det kvar?
- Vad tycker du om friskolan?
- Hur ser du på möjligheten för skolkoncerner att vara vinstdrivande. Vilka är de positiva och negativa konsekvenserna av detta?
- Vad tror du blir nästa stora utbildningspolitiska reform, och varför?
- Ska skolan vara fostrande eller arbetsmarknadsutvecklande?

Likvärdighet:

- Hur skulle du definiera begreppet "likvärdighet" inom skolan?
- Varför tror du att detta begrepp kan tolkas på så olika sätt?
- Varför tror du att friheten att välja skola är så viktig?
- Vilka värden tycker du dominerar skolan idag?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!

Bilaga 4. Intervjuguide: José & Maria

Information till respondenterna:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör
- Berätta att jag kommer att använda andra namn
- Fråga om det är okej att spela in intervjun
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att de gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Kan ni berätta om ert arbete? Vad har ni för yrkesroll och vad är era arbetsuppgifter?

Tema skolesegregation Malmö:

- Vad menar ni är skolans funktion?
- Hur ser ni på de skolorna som ni jobbar med? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Hur upplever ni att skolesegregationen i Malmös olika delar ser ut?
- Ni arbetar med delvis Rosengård delvis Husie. Vad är skillnaden?
- Hur ser ni på Malmö stad arbete med skolesegregation? (Vad gör de? Vad gör de inte?)
- Upplever ni att ni får tillräckliga resurser från kommunen för att kunna utföra ett arbete som ger stöd till de barn som behövde det?
- Varför är det viktigt att arbeta emot skolesegregation?
- Är det viktigt för eleverna att röra sig i staden och mellan skolorna i Malmö?
- Ni arbeta för att nå ut till föräldrar med barn som har det svårt. Varför är detta viktigt?
- Är det viktigt att jobba förebyggande? Ser ni att det skulle kunna finnas andra insatser som skulle kunna bidra ännu mer?
- Vilka andra yrkesroller finns det inom skolan som påminner om det ni gör? Borde det finnas fler?

Kommunens arbete mot skolesegregation i Malmö:

- Hur ser ni på kommunens roll när det kommer till arbetet med skolan? Tycker ni att de har en tydlig roll?
- Nu vill planerarna arbeta mer med att lägga högstadieskolor i centrala Malmö för att öka rörelsen i staden och få en större blandning av elever. Är detta bra eller dåligt? Vad tror ni att effekterna kommer bli?
- Hur resonerar ni som arbetar på utvecklingsavdelningen gällande resursfördelningen inom Malmö stad? Hur känns det när Malmö Live byggs men Rosengårdsskolans högstadium läggs ner?

Likvärdighet:

- Hur skulle ni definiera begreppet "likvärdighet" inom skolan?
- Upplever ni att skolan i Malmö är likvärdig?
- Varför tror ni att friheten att välja skola är så viktig?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!

Bilaga 5. Intervjuguide: Anders

Information till respondentent:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör
- Fråga om det är okej att spela in intervjun
- Ok att använda hans namn?
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att han gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Kan du berätta om ditt arbete? Vad har du för yrkesroll och vad är dina arbetsuppgifter?
- Hur kommer det sig att du valt att arbeta med utbildningspolitik?

Skolsegregation i Malmö:

- Vad menar du är skolans funktion?
- Hur ser du på skolan i Malmö? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Skulle du vilja berätta hur skolsegregationen i Malmö ser ut?
- Hur såg segregationen i Malmö ut innan friskolereformen och kommunaliseringen?
- Hur arbetar Malmö stad med den växande skolsegregationen?
- Vilka mål strävar Malmö stad efter?
- Hur ser du på detta arbete? Upplever du att arbetssättet är framgångsrikt?
- Malmö är ju en speciell storstad med tanke på att vi inte har förorter såsom i Stockholm och Göteborg. Vad innebär detta för Malmö egentligen? Vad tror du blir skillnaden?
- Varför är det viktigt att arbeta emot skolsegregation?
- Är det viktigt att röra sig i staden och mellan skolorna i Malmö?
- Ni vill bygga högstadieskolor i centrum för att få en större blandning av elever. Men, jämför med gymnasieskolorna som är segregerade. Kommer det fungera?

Kommunens roll:

- Vad tycker du om kommunaliseringen av skolan? Hur ser du på kommunens roll i systemet?
- Vad är kommunens roll när det kommer till att upprätthålla en god grundskoleutbildning inom Malmö stad?
- Upplever du att kommunens roll inom utbildningspolitiken är tydlig? Eller upplever du att kommunen är mitt emellan nationell styrning och lärarna?
- Upplever du att kommunen har ett ideologiskt handlingsutrymme gällande skolpolitiken? Eller måste kommunen uteslutande följa de riktlinjer som lägger fokus på resultat och kvalitet?
- När man läser olika rapporter om skolan så får man känslan av att ingen tycker att systemet är bra som det ser ut idag. Vilka intressen gör att det finns det kvar?
- Vad tycker du om friskolan?
- Hur ser du på möjligheten för skolkoncerner att vara vinstdrivande. Vilka är de positiva och negativa konsekvenserna av detta?
- Vad tror du blir nästa stora utbildningspolitiska reform, och varför?
- Ska skolan vara fostrande eller arbetsmarknadsutvecklande?

Likvärdighet/ ”På väg mot toppen – 5 åtgärder för en mer likvärdig skola i Malmö”

- Hur skulle du definiera begreppet ”likvärdighet” inom skolan?
- Ni skriver ni att resultaten i Malmö har blivit bättre. Kan dessa siffror tolkas på något annat sätt?
- Det står att ni har ambitioner att få fler in i förskolan – Hur ska ni göra det?
- Det fjärde målet handlar om utplacering av nyanlända. Vilka resurser läggs på denna informationspridning?
- Mål fem handlar om löneökningar. Hur ska detta finansieras? Som jag har förstått det så ligger budgeten per elev redan under rikssnittets. Varför? När vi vet att Malmö har så stora utmaningar som de har?
- Många har reagerat på att Malmö Live byggs i Malmö men att Rosengårdsskolan läggs ner. Vad är dina tankar kring denna kritik?
- Hur har ni tänkt gällande resursfördelningsmodellen?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!

Bilaga 6. Intervjuguide: Karin

Information till respondentent:

- Berätta kort vem jag är och vad jag gör
- Fråga om det är okej att spela in intervjun
- Informera om anonymitet
- Berätta att intervjun kan avbrytas när som helst och att han gärna får ställa följdfrågor till mig.

Introduktion:

- Kan du berätta om ditt arbete? Idag jobbar du på grundskoleförvaltningen men tidigare arbetade du för Skolinspektionen. Vad gjorde du där?

Skolsegregation i Malmö:

- Vad menar du är skolans funktion?
- Efter dina erfarenheter på Skolinspektionen, hur ser du på skolan i Malmö? Vilka svagheter och styrkor finns?
- Malmö omorganiserades under 2013, bland annat på grund av dåliga skolresultat. Vad var Skolinspektionens roll i detta?
- Hur ser skolsegregationen ut i Malmö idag? Har omorganiseringen gett resultat?
- Hur arbetar Skolinspektionen för att vägleda Malmö stad med att minska skolsegregationen?
- Är kriterierna som skolorna måste uppfylla samma i alla kommuner? Finns det exempel på undantag? Är det realistiskt att ställa samma krav på alla skolor?
- Malmö är ju en speciell storstad med tanke på att vi inte har förorter såsom i Stockholm och Göteborg. Vad innebär detta för Malmö egentligen? Vad tror du blir skillnaden?
- Varför är det viktigt att arbeta emot skolsegregation?
- Är det viktigt att röra sig i staden och mellan skolorna i Malmö?

Kommunens roll:

- Kommunaliseringen har flyttat makten från staten till kommunen. På vilket sätt har det påverkat Skolinspektionens arbete?
- Upplever du att kommunens roll inom utbildningspolitiken är tydlig? Eller upplever du att kommunen är mitt emellan nationell styrning och lärarna?
- Upplever du att kommunen har ett ideologiskt handlingsutrymme gällande skolpolitiken? Eller måste kommunen uteslutande följa de riktlinjer som lägger fokus på resultat och kvalitet?
- När man läser olika rapporter om skolan så får man känslan av att ingen tycker att systemet är bra som det ser ut idag. Vilka intressen gör att det finns det kvar?
- Ska skolan vara fostrande eller arbetsmarknadsutvecklande?

Likvärdighet:

- Hur skulle du definiera begreppet "likvärdighet" inom skolan?
- Upplever du att skolan i Malmö är likvärdig?
- Varför tror ni att friheten att välja skola är så viktig?
- Övriga tankar och funderingar?

Tack!